

מועצה לשימור
אתרי מורשת בישראל

סיכום שנת פעילות 2022 תשפ"ב – תשפ"ג

עמרי שלמון
מנכ"ל

תוכן העניינים

8.....	עמותת המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל- הגוף הציבורי
10.....	על סדר היום המשפטי – הייעוץ המשפטי של העמותה
11.....	תוכנית הפעילות הציבורית לשנת 2021-2022
15.....	פיתוח אתרי מורשת
18.....	קידום תצוגות והקמת אתרי מורשת
21.....	תחום כספים
22.....	תחום חינוך ואתרי מורשת
32.....	דוברות
33.....	סיורי מורשת
35.....	המחלקה ליחסים בינלאומיים
40.....	שיתופי פעולה בין ארגוניים
41.....	מחלקת קשרי שותפים 2022
42.....	תחום מידע ופרסומים
45.....	מחלקת משאבי אנוש ולוגיסטיקה
47.....	מחלקת התכנון וההנדסה והשימור הפיזי
56.....	מחוזות המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל
57.....	תחום סטטוטוריקה מחוזות ופיתוח מדיניות שימור
61.....	מחוז צפון
63.....	מחוז ארצי ערבי וצ'רקסי
64.....	מחוז חיפה
65.....	מחוז מרכז
66.....	מחוז תל אביב
69.....	מחוז ירושלים
69.....	ירושלים
71.....	מחוז דרום
72.....	אתרי המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל
73.....	מוזיאון הרעות, מצודת כ"ח
74.....	חצר כנרת
76.....	משטרת נהלל ההיסטורית
77.....	רכבת העמק כפר יהושע
79.....	מחנה המעפילים
81.....	מרכז מבקרים מקוה ישראל
83.....	בית ילין במוצא
84.....	אתר הפרדסנות ע"ש מינקוב, רחובות
85.....	מכון איילון, גבעת הקיבוצים

מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל (ע"ר)
ממורשת החברה להגנת הטבע

כ' טבת תשפ"ג

13 ינואר 2023

נאמני השימור, חברי וחברות עמותת מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל, מנהלי המטה והשטח, הוועד המנהל, חבר הנאמנים, הוועדות המקצועיות, נציגי רשויות ומשרדים ממלכתיים,

יקרים כולכם,

דו"ח מנכ"ל שנה"ע 2022

מוגש בזאת דו"ח המסכם את שנת פעילות המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל – 2022.

הדו"ח חושף את עיקריי הפעילות שהתקיימה במהלך שנה זו.

מדובר כאן במשימה מורכבת וקשה, שאינה חפה מטעויות, אך במבחן התוצאה יש להביע סיפוק והערכה לביצועים בשנה זו, כקודמותיה, שהם פרי מסירות ועבודה מאומצת של כלל עובדי ועובדות המטה, המחוזות, האתרים, משרתי ומשרתות השירות הלאומי האזרחי, המתנדבים, ועדות העמותה, חברי וחברות חבר הנאמנים, הוועד המנהל וציבור גדול הצועד איתנו בשיתוף גורמי ממשל: משרד התרבות והספורט – השר ח"כ חילי טרופר, משרד ירושלים ומורשת ואגף "מורשת" – השר ח"כ זאב אלקין, לרשות השירות הלאומי אזרחי – מנהל הרשות מר ראובן פינסקי, והצוותים המקצועיים במשרדיהם. כולם פועלים במסירות, ראויה לציון, לחיזוקו וביסוסו של השימור והנחלת המורשת בישראל, בשיתוף מלא עם המועצה לשימור אתרים, כגוף הארצי, הפועל עם עובדיו ועובדותיו יום יום, שנה שנה, לעמידה ביעדים שהצבנו לעצמנו, כאלה המייצרים את הבסיס ממנו נמשיך לשנים הבאות. בשם אלוף (במיל") אורי אור ובשמי, ברצוננו להביע תודתנו והערכתנו מתוך הכרה והוקרה מכל הלב.

שלכם

מנכ"ל

חברי הוועד המנהל

יו"ר	אלוף (במיל) אורי אור
חבר	ישראל ארקין
חבר	שמואל בן טובים
חבר	משה גור
חבר	עודד גטרור
חבר	יוסי ורדי
חבר	מיכאל (מיקי) כהן
חברה	חכ"ל עו"ד אורית נוקד
חברה	פרופ' עירית כהן עמית
חבר	השופט (בדימוס) שמואל צור
חבר	יצחק רוגוב
חבר	חכ"ל עו"ד אילן שלגי
נציגת החברה להגנת הטבע	פזית שביד
משקיף- יוהמ"ש העמותה	עו"ד גדעון קורן

וועדות הוועד המנהל (יושבי ראש)

כספים	ישראל ארקין
חינוך	פרופ' יקי אשכנזי
יחסים בינלאומיים	עמוס ערן
תכנון	אדר' דב אלון
פיתוח	יוסי ורדי
ביקורת	עליזה מעיין
סיורי מורשת	משה גור
פרלמנטרית	עו"ד אורית נוקד
משאבים ופיתוח	יצחק רוגוב
פורום הרצל	חכ"ל עו"ד אילן שלגי
רו"ח למועצה	רו"ח אורי הולצמן
מבקר פנים	רו"ח אורי לזר

וועדות שימור ציבוריות (יושבי ראש)

דרום	פרופ' אבי ששון
ירושלים	ישראל קמחי
תל אביב	אדר' דן איתן
מחוז מרכז	אדר' דב אלון
מחוז ארצי - ערבי וצ'רקסי	פרופ' מוסטפא עבאסי
מחוז צפון	ד"ר אסתר ינקלביץ'

מטה

סמנכ"לית, קשרי שלטון, עמותה, תכנית שנתית, משפטית	חומי נובנשטרן
סמנכ"ל מינהל, מטה ומורשת	אלעד בצלאלי
סמנכ"לית קשרי חוץ מחוזות סטטוטוריקה, מנהלת מח' יחב"ל	תמר טוכלר
מהנדס המועצה	אהרון לויתן
מנהל תחום שימור פיזי ארצי וצוותי שימור אורגניים	ארנון חפץ
תחום כספים	רו"ח אוהד קורן
חשב	רועי רייניך
משאבי אנוש ולוגיסטיקה	אורלי נפתלי
מחלקת השתלמויות הכשרות ואירועים	רוני בר נתן
מחלקת חינוך ואתרי מורשת	קרן רייש שרעבי
תחום מידע ופרסומים	עידית מי-דן
מחלקת פיתוח וקשרי שותפים	נועה גפן
מחלקת סיורי שימור	דרור הלוי
דוברות	שחר הרמלין

רל"שית מטה	גלי מזרחי
שיווק ותיירות באתרי המורשת	אפרת פלד שדה
שילוט ותפוצת המועצה	מיכאל גינזבורג (מתנדב)
קשרי מועצה USA- JNF	אדר' ליאורה בארי

מנהלות ומנהלי המחוזות

מחוז צפון / רפרנט תכנון לגופי ההתיישבות	אורי בן ציוני
מחוז גליל מערבי, חיפה ומנשה	אדר' גיא שחר (החליף את
מחוז ארצי - ערבי וצ'רקסי	אדר' נעמה נאמן מזרחי)
מחוז מרכז / רפרנטית המועצה לשימור במערכות הבטחון	סאמר פאלח אל הייב
וקישור ליוהמ"ש של המועצה	עו"ד טל בן נון
מחוז תל-אביב	יעל אטקין
מחוז ירושלים, הרי יהודה ואיו"ש	איציק שוויקי
מחוז דרום	מריה מצרפי
רכז כלל ארגוני להכשרות בשיתופי פעולה	מיכה כהן

מנהלות ומנהלי אתרי המועצה

מוזיאון הרעות - מצודת כ"ח	עידו קהת
חצר כנרת	זהבה חכם גבאי
משטרת נהלל ההיסטורית	ענת יוניוס
אתר רכבת העמק, כפר יהושע	דקלה ליאני
מחנה המעפילים עתלית	זהבית רוטנברג
מרכז מבקרים, מקוה ישראל	חן הלוי צוק
בית ילין במוצא	רות ארבל פסח
אתר הפרדסנות ע"ש מינקוב	עמליה זאבי
מכון איילון	רן אורן

עמותת המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל- הגוף הציבורי

העמותה

בשנת 2022 מנתה העמותה כ-533 חברים. בימים אלו אנו בעיצומו של תהליך חידוש חברות לשנת 2023, השאיפה להגדיל את מספר החברים בעמותה, באופן שיותר חברים ייחשפו לפעילותיה ויהוו כוח ציבור מוטה שימור.

מוסדות העמותה

מינוי נשיא למועצה לשימור אתרים – בחלוף שנה לפטירתו של שלמה הלל ז"ל, ועדה מתוך הוועד המנהל והנהלת המועצה לשימור אתרים פעלה לאיתור נשיא למועצה. הפנייה לשופט בית המשפט העליון, בדימוס אליקים רובינשטיין, נענתה בחיוב. בחירתו לתפקיד ע"י חבר הנאמנים תוסדר בקרוב.

האסיפה הכללית של העמותה התכנסה בתאריך 8.8.2022 במסגרתה הוצגו בהרחבה הדו"חות הכספיים לשנת 2021. הדו"חות אושרו על ידי האסיפה (ראו דו"ח כספי). במסגרת האסיפה נעשה תיקון אחד בתקנון בנושא מינוי נשיא המועצה לשימור אתרים. תיקון התקנון הועבר לאישור רשם העמותות.

ועד מנהל, חבר נאמנים

ישיבות הוועד המנהל, ישיבות חבר הנאמנים וועדות הוועד המנהל: ועדת תכנון, הוועדה הפרלמנטרית, ועדת פיתוח, ועדת כספים, ועדת חינוך, הוועדה לקשרים בינלאומיים, ועדת סיורים, מתכנסות בהתאם לתוכנית העבודה השנתית. בחודש מרס התקיים סיור לחברי הוועד המנהל, חבר הנאמנים, ועדת ביקורת וחברי ועדת כספים, לבית הערבה ההיסטורי ולאתר חברת האשלג ע"ש נובומייסיקי (סדום), שהמועצה לשימור אתרים לקחה חלק בשיקומו.

קבר האחים בבית הערבה

ועדות הוועד המנהל

ועדת תכנון

בראש הוועדה מכהן אדריכל דב אלון. בוועדה חברים אדריכלים, מתכננים. (מנהלי המחוזות של המועצה לשימור אתרים משתתפים בוועדה כמשקיפים). בפני הוועדה המתכנסת מספר פעמים בשנה, ובהתאם לדחיפות הנושאים לדיון מועלים נושאי תכנון עקרוניים ופרטניים העשויים לפגוע במבנים ומתחמים לשימור, לדוגמא: בניין האווירונאוטיקה בטכניון בחיפה, מתחם ברגמן בבאר שבע, בית לויטה בבית שלמה ונוספים.

ועדת חינוך

בראש הוועדה מכהן פרופ' יקי אשכנזי. הוועדה דנה בנושאים שונים העומדים על סדר היום כדוגמת פיתוח מרכזי הדרכה, הידוק הקשר עם מכללות ומוסדות אקדמיים, התאמת תכני האתרים לפעילות מערכת החינוך (תכנית מולדת ומערכת גפ"ן) והקמת מערך התיירות לאתרי המורשת, כמו כן נדונו הקשיים עמהם מתמודדים מנהלי האתרים בעתות חירום ובימי הקורונה.

ועדת סיורי מורשת

בראשה עומד משה גור, חבר הוועד המנהל. בוועדה שנים עשר חברים ומתכנסת פעמיים בשנה. חברי הוועדה פעילים גם במהלך השנה בתחומים שונים שמטרתם לשדרג את רמת הסיורים.

ועדת כספים

בראש הוועדה מכהן ישראל ארקין (לשעבר הממונה על אגף התקציבים באוצר). הוועדה מקיימת כ-4-6 ישיבות במהלך שנת עבודה. בישיבותיה הוועדה דנה בהצעת תקציב העמותה לשנת עבודה, מקבלת דיווחים ומקיימת מעקב ודיונים אודות ביצוע התקציב, דנה בדו"חות הכספיים השנתיים וממליצה בפני הוועד המנהל לאשר את הדו"ח. יו"ר הוועדה מעדכן את חברי הוועד המנהל אודות הפעילות התקציבית, ושותף מעת לעת בהתייעצות שמקיים המנכ"ל בנושאי כספים ותקציב

ועדת פיתוח

בראש הוועדה כהן שמואל בן טובים אותו החליף לקראת סוף שנת העבודה יוסי ורדי. הוועדה מתכנסת כ-3-4 פעמים בשנה ודנה בפרטי המיזמים השונים, וכן עורכת סיורים באתרים המרכזיים בהם מבוצעים פרויקטי שימור.

ועדת ביקורת

אחד ממוסדות העמותה, הקבועים בחוק. חברים בה שלושה: 2 במעמד חבר, עליזה מעין (יו"ר), עו"ד אירית בן ארי ובמעמד משקיף, דן פלק. הוועדה קיימה במהלך השנה 4 ישיבות. הוועדה, על פי המוטל עליה בחוק, דנה בשנת 2022 בדוחות הכספיים (הכספי והמילולי), והמליצה לאסיפה הכללית, לאשרם. בשנת 2022, נענתה ההנהלה לפנייתנו, להגדלת היקף התקציב לעבודת מבקר הפנים. בשיתוף פעולה נקבעה מטלת הביקורת שבוצעה ע"י משרד שטראוס לזר, בנושא פרויקט

מכון איילון. הוועדה דנה בממצאי הביקורת ביולי, ובישיבה שהתקיימה בדצמבר 2022, קבלה הוועדה את דיווח ההנהלה, באשר להתקדמות תיקון ממצאי הביקורת. נקבע כי מטלת הביקורת לשנת 2023, תהיה בתחום הניהול הכספי וכן תערך המועצה לביצוע "סקר סיכונים".

ועדה פרלמנטרית

בראש הוועדה מכהנת חכ"ל עו"ד אורית נוקד. הוועדה מתכנסת מספר פעמים בשנה ודנה בקשרי מועצה וממשל (כנסת ומשרדי הממשלה), ליווי פעילות לובי השימור בכנסת.

ועדה ליחסים בינלאומיים

בראש הוועדה מכהן, עמוס ערן(שגריר לשעבר), וחברים בה שגרירים בדימוס, האחראים על קשרי חוץ בארגוני שימור שונים, אנשי אקדמיה וציבור. הוועדה מתכנסת אחת לרבעון. חברי הוועדה מדווחים על הפרויקטים השונים ודנים בתוכנית השנתית ובמיזמים שעל הפרק.

על סדר היום המשפטי – הייעוץ המשפטי של העמותה

- ליווי הליכים תכנוניים שננקטו על ידי המועצה ומאבקים שונים.
- במספר מקרים הגיעו הדברים גם לבירור בערכאות, בעיקר בעתירות מנהליות. חלק מהעתירות והליכי הערר הוגשו על ידי יזמים, לאחר קבלת עמדת המועצה והדבר חייב התייבשות של המועצה כמשיבה בעתירות שכאלה.
- הגידול בהיקף הפרויקטים בהם מעורבת המועצה, חייב טיפול בהיבטים משפטיים שונים הנוגעים באותם הפרויקטים, בהם הסכמי מסגרת עם המדינה לביצוע הפרויקטים. עריכת מכרזים לבחירת הגורמים המקצועיים שיהיו מעורבים באותם פרויקטים, הסכמי התקשרות איתם וליווי סוגיות משפטיות שהתעוררו תוך כדי ביצוע הפרויקטים בפועל.
- המועצה נדרשה גם לחתימת הסכמים בהיקפים רחבים בכל תחומי פעילותה השוטפת והייעוץ המשפטי נדרש גם לסוגיות שעלו בביצוע ההסכמים.
- תחום טיפול נוסף נוגע לאתרים בניהול המועצה – מעיסוק בהסכמים מכוחם מחזיקה המועצה אתרים אלה ומנהלת אותם, עובר דרך הסדרת הפעילות בהם מבחינת תכנון ובניה, רישוי עסקים, הסכמים עם ספקים, הזמנות פעילות באתרים ועד ענייני כוח אדם, ביטוח וכספים קשורים לאותם אתרים.
- מתן ייעוץ משפטי שוטף להליכי המעקב והבקרה על תיקוני חקיקה המוצעים בכנסת והשפעתם על המועצה או מעמד השימור בישראל, וכן מעקב שוטף אחרי מגמות ושינויים משפטיים בתחום המורשת בעולם.
- בתקופה האחרונה, נוטל היועץ המשפטי חלק פעיל בדיוני הועדות השונות שעסקו ועדיין עוסקות בשינויים אפשריים במעמד המועצה והקמת רשות שימור ממלכתית בישראל.

- מתן ליווי שוטף בענייניה הפנימיים של המועצה – יישום תקנון העמותה ועריכת תיקונים בו, טיפול מול רשם העמותות, ליווי עבודת הוועד המנהל וחבר הנאמנים באופן שוטף וכן ועדות הוועד המנהל של המועצה.
- ליווי בסוגיות שונות הנוגעות לניהול שוטף ובהם הסכמי השכירות של משרדי המועצה, טיפול בכוח האדם של המועצה,* לרבות זכויות ותביעות עובדים, ביטוח ופנסיה, טיפול במתנדבים ועוד.
- כמו כן מטופלות באופן שוטף סוגיות מתחום הקניין הרוחני ובהן אלה הנוגעות למבנה ותכני אתר האינטרנט, זכויות בפרסומי המועצה, סימני מסחר שנרשמו להגנת שם המועצה והלוגו שלה ועוד.

תוכנית הפעילות הציבורית לשנת 2021-2022

שבוע שימור אתרים

במסגרת השבוע הוקרן הסרט "תמונת הניצחון", בבימויו של אבי נשר. הסרט נסב על קרב ניצנים הישנה. הקדימה להקרנת הסרט דורית אלקין חברת קיבוץ ניצנים, בת למגיני ניצנים בתש"ח ששיתפה את הנוכחים בזיכרונות העבר שעדיין מלווים את החברים. במהלך השבוע התקיימו כנסים, ימי עיון, סיורים ופעילות מיוחדת באתרים.

"ארגון לומד"

התקיים יום השתלמות לכל עובדי המועצה לשימור אתרים ב"יד ושם", בירושלים. ההשתלמות אורגנה יחד עם המרכז החינוכי של "יד ושם" וכללה סיור בתצוגה המרכזית על ידי צוות ההדרכה של "יד ושם" והרצאה.

אות המתנדב מטעם שדולת השימור בכנסת

בחודש אוגוסט 2022 התקיים טקס רב משתתפים במכון איילון במהלכו הוענקו תעודות יקיר המועצה למתנדבי המועצה לשימור אתרים, כמיזם של השדולה לשימור אתרי מורשת ונכסי מורשת לאומית בכנסת ה-24 בראשותו של חה"כ צבי האוזר. ועדת שיפוט בראשותה של פרופ' עירית עמית-כהן וחבריה: נורית גוטהלף, דפנה שמשוני, שלמה קופל בחרו במתנדבים: פרופ' מוסטפא (יו"ר ועדת מגזר מיעוטים צפון), מיכאל גינזבורג (מטה המועצה לשימור אתרים), מיכל קרצ'מר מונטל (באר שבע), טוביה גפן (משטרת נהלל), עמי שידלוביצקי (מכון איילון, רכז מתנדבים), דב גרודמן (כפר מל"ל), ריקי שפירא (נס ציונה, הוקרה מיוחדת).

טקס קבלת "אות המתנדב" מטעם שדולת השימור בכנסת

תעודת הוקרה ללוחמת מירה בן ארי ז"ל

בקשת המועצה לשימור אתרים ללשכת הרמטכ"ל רב אלוף אביב כוכבי, להענקת הוקרה ללוחמת מירה בן ארי, שנפלה בקרב ניצים בשנת 1948, נענתה. לאחרונה נערך טקס בלשכת הרמטכ"ל בו הוענקה תעודת הוקרה לדני בן ארי, בנה של מירה, בנוכחות בני משפחה ונציגי המועצה לשימור אתרים.

טקס קבלת תעודת הוקרה ללוחמת מירה בן ארי ז"ל

תערוכה צילום שימור ופיתוח נופי מורשת בישראל – PHOTO IS:RAEL

במסגרת פסטיבל בצילום הבינלאומי העשירי PHOTO IS:RAEL התקיימה תערוכת צילום של מבנים ואתרים היסטוריים שצולמו על ידי משתתפי סדנאות הצילום יוזמת המועצה לשימור אתרים. התערוכה התקיימה במתחם מרכז ענב לתרבות וגן העיר, תל אביב יפו.

שטח התצוגה של המועצה לשימור אתרים בתערוכת PHOTO ISRAEL

פעילות עם שרי הממשלה ה-36, וחברי כנסת ה-24

התקיימו פגישות עם מספר שרים ביניהם עם שר התרבות והספורט, שר התיירות, השרה להגנת הסביבה, שר ירושלים ומורשת.

כנסת: השתתפות בישיבות וועדת החינוך של הכנסת. כמו כן ארחה המועצה לשימור אתרים את יו"ר ועדת החינוך, חה"כ שרון השכל ואת חברי הוועדה בבית חנה סנש בקיבוץ שדות ים ובמחנה המעפילים עתלית, להצגת הפעילות החינוכית של המועצה לשימור אתרים.

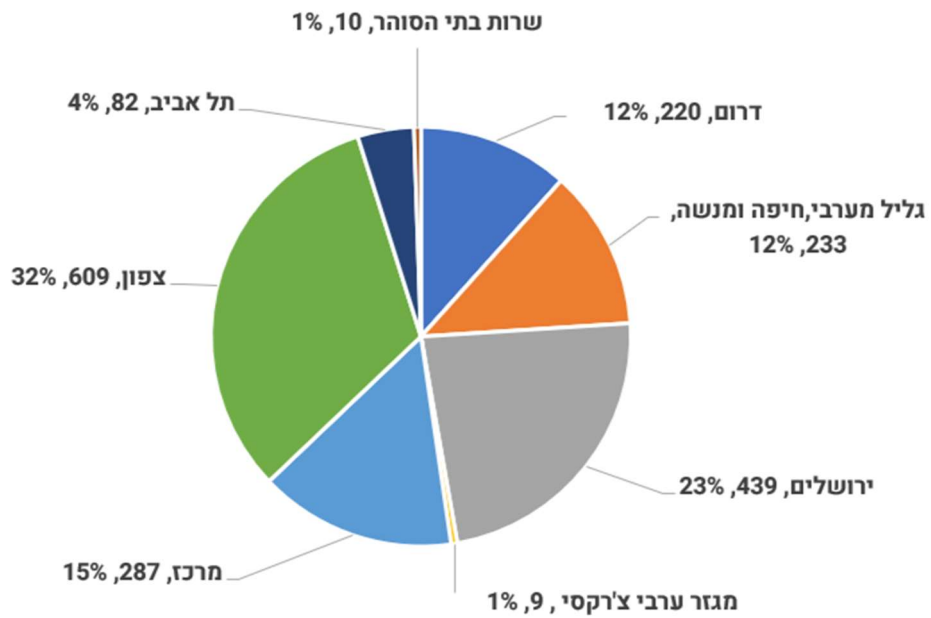
שילוט אתרים היסטוריים

המועצה לשימור אתרים, ממשיכה במבצע שילוט אתרי המורשת ברחבי הארץ.

פריסת שלטי מורשת לפי מחוזות

מספר שלטים	מחוז
220	דרום
233	גליל מערבי, חיפה ומנשה
9	מגזר ערבי וצ'רקסי
136	ירושלים ואיו"ש
303	ירושלים - שלטי הרל"י
287	מרכז
609	צפון
82	תל אביב
10	שב"ס
1889	סה"כ

שלטי מורשת שיוצרו בשנת 2022

סה"כ	חידושים	חדשים	מחוז
20		20	דרום
18	1	17	גליל מערבי, חיפה ומנשה
18	1	9	ירושלים ואיו"ש
78	11	67	ירושלים (שלטי הרל"י)
8		8	מרכז
26	2	24	צפון
2		2	תל אביב
0		0	מגזר ערבי צ'רקסי
162	15	147	סה"כ

פיתוח אתרי מורשת

בשנתיים האחרונות, הוכנו תכניות אב במטרה להבטיח את המשך פיתוח האתרים בהלימה לחזון ולמטרותיו. להלן מספר דוגמאות על הנעשה באתרים השונים:

מכון איילון

בימים אלה מתבצעות העבודות להשלמת המבואה החדשה, המבנה החדש ישמש הן ככניסה הראשית לאתר והן היציאה ממנו. בכניסה יש מרחב התכנסות. ביציאה - עמדת מכירת מזכרות וקפה אתר. בנוסף קיימת תוכנית להקמת צריפים ללינת שטח (בהתאם לאופי הצריפים שהיו בקיבוץ הצופים א', מקימי מכון איילון, 1946).

בית ילין

תכנית הפיתוח לאתר שמה דגש על שדרוג המוקדים בשטחי החוץ של האתר; הסדרת השבילים ומוקדי הישיבה לקבוצות, הסדרת ה"אקסטרודר" - מתקן גרמני (היסטורי) ליציקת רעפים ומרצפות מחוואר מוצא - גידור וסככת פעילות, רחבת בית הקפה, אזור שירותים ותפעול.

חצר כנרת

קידום התכנון בשני מישורים:
א. שדרוג האודיטוריום והפקת סרט חדש שיביא לידי ביטוי את חיי החלוצים.
ב. "לילות כנרת" יצירת חוויה לילית באתר, הכולל הקרנות וידאומפינג להמחשת התכנים.

כפר יהושע – תחנת הרכבת ההיסטורית

תכנית האב מסדירה את פריסת התכנים השונים ברחבי האתר, במבנים, בקרונות ובשטח הפתוח. תכנון מפורט מתמקד בהרחבת האתר לגבולות יעוד "מוזיאון" בתב"ע שבתוקף.

תכנון התצוגה בבניין 2

רכבת תיירותית לאתר (הדמייה)

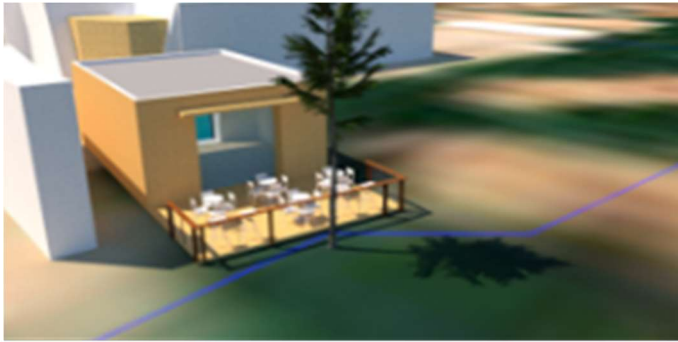

מבט מצפון: סככת הכניסה מעל לצריפים המשחזרים

מחנה המעפילים עתלית

הושלמה תכנית האב לאתר, הכוללת פרוגרמת תכנים מעודכנת, חוויית ביקור ותוכנית פיתוח. התכנית תמומש באופן מודולרי. יקודמו ארבעה פרויקטים: מתחם הכניסה והיציאה, מתחם בית החולים, שחזור המחנה ההיסטורי, וצריף "קפריסין" כמוקד להתכנסות.

מצודת כ"ח מוזיאון הרעות

הדמיה של המבואה (בית הקפה)

קידום תכנית להקמת מבואה, בתיאום עם המועצה האזורית, קק"ל, רט"ג, משרד הביטחון. המבואה תשמש תחנת פעילות לקבוצות, חלל לאירועי תרבות, תחנת מידע על הסביבה, בית קפה אתר.

אתר הפרדסנות ע"ש מינקוב

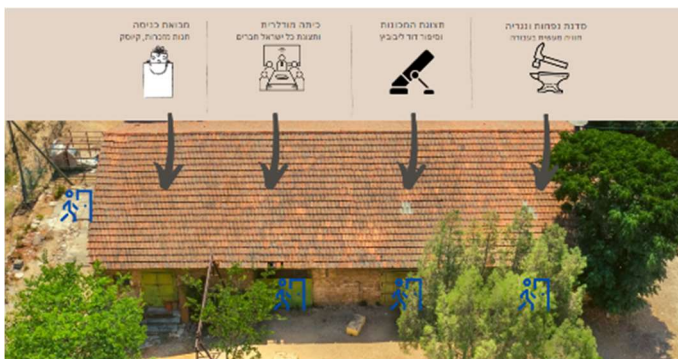
הדמיית פנים המבואה

בימים אלה פועלים להשלמת הקמת המבואה לאתר: תכנית הפיתוח סביב המבואה כוללת הנגשה, רחבת תפעול לאירועים, כניסה מובחנת לאתר, חצר עם מיצג אבני הדרך לתולדות רחובות, ואמנות קיר בנושא ההדר על הקיר החיצוני המוביל לאתר בדרך ההיסטורית.

מקווה ישראל

פיתוח מוקדי הביקור בכפר הנוער מקווה ישראל נעשית בהתאם לתכנית אב המהווה מסמך מדיניות מנחה לגופים הסטוטוריים ולמרכז המבקרים, המנוהל ע"י המועצה לשימור אתרים.

לשם העשרת חוויית הביקור, המועצה מקדמת מספר מיזמים:

- א. הקמת מבואה בבית הפרחים בלב הגרעין ההיסטורי
- ב. עבודות הצלה ביקב
- ג. שילוט המרחב - להנחלת הסיפור של מקווה ישראל ולהעשרת ביקורי קבוצות ומבקרים בודדים.
- ד. שימור ושדרוג התצוגה במבנה

המכניקה כמרכז ע"ש יוסי פלדמן, המנכ"ל הראשון של המועצה לשימור אתרים.

קידום תצוגות והקמת אתרי מורשת

בתי המייסדים

פרויקט "בתי המייסדים", החל לפני מספר שנים, ביוזמת השרה מירי רגב. הקמת מספר בתי מייסדים הגיע לסיום, ומהווים מוקדי ביקור. בתי מייסדים נוספים בשלבי תכנון וביצוע.

1. **שדרות**: הפרויקט הגיע לסיום ובשלבי הרצה. פיתוח סביבת המוזיאון מקודם על ידי

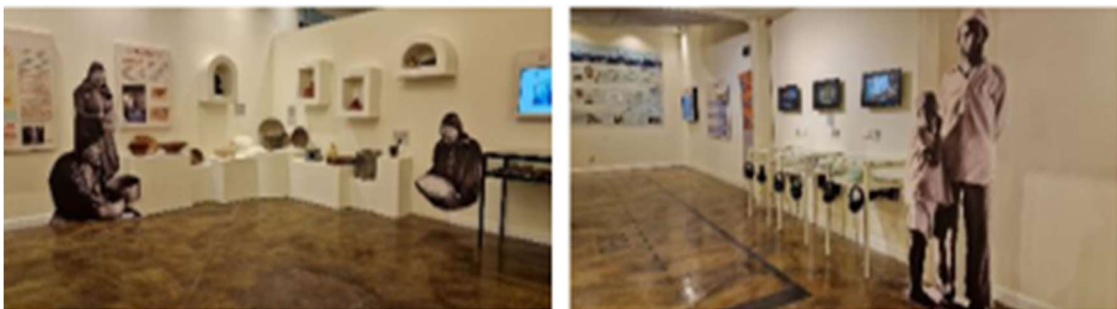
עיריית שדרות

2. **מגדל העמק**: המועצה לשימור אתרים מקדמת את שלב א' בפרויקט הכולל את שימור המגדל. כמו כן התוכנית הגדולה אושרה מול מועצת העיר.

3. **ראש העין** הפרויקט הסתיים ונחנך בטקס בהשתתפות שר התרבות והספורט חה"כ חילי טרופר והח"כ מירי רגב.

4. **ירוחם:** שלב א' של הפרויקט הגיע לסיימו עם הקמת התצוגה במבנה המרכזי. בהתאם לתכנון ישוחזרו צריפי מעברה. עם הצטרפות JNF אוסטרליה לפרויקט הוחלט על הגדלת הפרויקט להקמת פארק מורשת שיכלול תיאטרון, פרגולות לפעילות ופיתוח נופי.

מורשת שיכלול תיאטרון, פרגולות לפעילות ופיתוח נופי.

5. שלומי: התצוגה תעוצב במבנה קיים.

6. כמו כן בשלבים שונים של תכנון הקמת בתי מייסדים בקריית שמונה, בית שאן, בית שמש, נתיבות, דימונה

פרויקטים נוספים:

בית נעמי שמר, קיבוץ כנרת

"הבית הדרומי" - אחד משלושת הבתים הראשונים שנבנו על הגבעה בקבוצת כנרת, שתוכננו על ידי האדריכל ריכרד קאופמן.

הבית הדרומי, בו נולדה וגדלה נעמי שמר עומד בשיממונו, לאחר שיקומו ישמש כבית למורשת נעמי שמר.

נעמי שמר גדלה להיות אחת המשוררות המרכזיות בזמר הישראלי זכתה בפרס ישראל

לזמר העברי בשנת 1983, וכן בפרסים רבים נוספים. נעמי שמר נפטרה בשנת 2004. היא נטמנה לצד הוריה בבית הקברות של כנרת.

"בית הרב" קוק, ירושלים

פרויקט בית הרב קוק כולל טיפול במבנה קיים והקמת תצוגה חדשה. הרב קוק התגורר בקומה השנייה של המבנה, קומה שנוספה במיוחד עבורו, כולל כניסה נפרדת. במשך שנים בית הרב משמש כאתר מורשת וכמרכז תיעוד. הפרויקט בשלבי תכנון מפורט לשימור והקמת תצוגה חדשה.

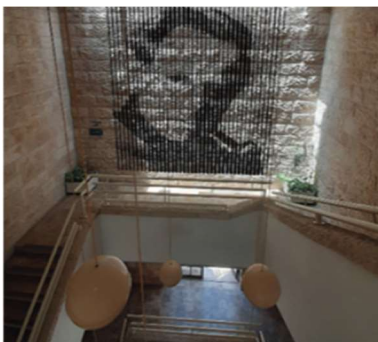

הדמיה למבנה בית הספר בעין מאהל

בית ספר מנדטורי בעין מאהל
מבנה אבן שנבנה בתקופת המנדט הבריטי ושמם כבית ספר עד להקמת מבנה חדש לבית הספר. המבנה עבר פעולות שימור והצלה והכנה ליציקת תכנים ותצוגה.

בית הקונפדרציה ע"ש חיים גורי, ירושלים

בית הקונפדרציה, מרכז למוזיקה אתנית ושירה, שוכן במבנה לשימור על קו התפר בין מזרח העיר למערבה. לאחר שינוי שם הבית ל - **"בית הקונפדרציה ע"ש חיים גורי"**, תוקם במבנה תצוגת קבע שתבטא את הזיקה בין פעילות הבית למשורר, שהגשים בחייו וביצירתו את מסרי הבית: סובלנות, רב תרבותיות, סקרנות והידברות.

המחשת המיצג על גבי הקיר

בית עלמי, קיבוץ זיקים

"הבית בקצה מערב". הבית נבנה על ידי חאפז אל עלמי ושימש בעיקר כבית קיט למשפחת אל-עלמי. הבית שנותר, לאחר עזיבת משפחת עלמי את המקום, שימש את חברי קיבוץ זיקים בתקופה הראשונה להתיישבותם. בשנת 2019 בוצעו ע"י הקיבוץ עבודות שימור במבנה שהיה נטוש תוך שמירה על ערכיו האדריכליים.

תחום כספים

- שנת 2022 הייתה שנה שבה מסגרת התקציב למועצה לשימור אתרים, היתה מהגבוהות ביותר שהיו בשנים האחרונות והם בלטו גם בפעילות השוטפת דרך פרויקט "שבת ישראלית", יום העצמאות, יום ירושלים וכן גידול משמעותי בפעילות הפיתוח דרך תקציב לחברה הערבית והדרוזית.
- אתרי המועצה, הגדילו את הפעילות בשנה זו כתוצאה מסיום הסגר וחזרה לשגרת מבקרים ממערכת החינוך ומבקרים בודדים.
- לצד עבודת הבקרה הקבועה, מחלקת הכספים ביצעה משימות ייחודיות בתחומים שונים כגון: שדרוג מערכת התקציב והבקרה על פרויקטים בתחום הפיתוח, מענה לביקורות פנים בנושאי פרויקטים בתחום בפיתוח, המשך הקמת אתר אינטרנט מסחרי ושילובו במערכת הנהלת החשבונות וכיו"ב.

פעילויות מרכזיות שבוצעו השנה:

- גיבוש מסגרות תקציב לפרויקטים השונים ובקרתם
- גיבוש וניהול התקציב השוטף של המועצה
- ניהול תזרים המזומנים תוך שמירה על עתודות מזומן גם לתרחישים קיצוניים ופסימיים
- התנהלות ופגישות מול משרד התרבות ואגף "מורשת" במשרד ירושלים ומורשת לגבי היערכות למסגרות תקציב חדשות
- ניהול פעולות הגבייה מלקוחות המועצה ומהגורמים המממנים תוך הקפדה על מזעור החשיפה
- ביצוע ניתוח רווחיות לפרויקטים ולפעילות השוטפת
- טיפול בבקשות למענקי קורונה (התקבל מענק ע"ס 0.15 מ' ש)
- הערכות בכ"א לאור גידול הפעילות ותקציבים העומדים לרשותנו
- הכנת דוחות למשרד התרבות, עיריית, שותפים חיצוניים ולגורמי פנים

הדוחות הכספיים לשנת 2021 הסתיימו בעודף תקבולים על תשלומים, אנו צופים כי דוחות 2022 יהיו מאוזנים.

תחום חינוך ואתרי מורשת

פורומים מחוזיים למנהלי אתרי מורשת

הפורומים למנהלי אתרי המורשת ממשיכים לתת מענה מקצועי למשתתפים באמצעות: הרצאות מקצועיות בנושאים שונים ומהווים בסיס לשיתופי פעולה בין אתרים באותו מרחב גיאוגרפי. בשנת 2022 כל אחד מהפורומים עסק בנושא מרכז המותאם לאופי אתרי המורשת החברים בו ולצרכים אשר עלו בשיח עם מנהלי ומנהלות האתרים.

בשנת תשפ"ג מפגשי הפורומים מתמקדים בלמידה ועשייה לפיתוח יכולות השיווק של האתרים כחלק מפיתוח מערך התיירות לאתרי המורשת.

הכשרות לצוותי אתרי המורשת

פורום רכזות ורכזי הדרכה – הפורום התכנס ארבע פעמים במהלך השנה והקנה למשתתפים כלים מעשיים בפיתוח תוכן למבקרים: בניית מערך הדרכה, כלים דיגיטליים, מתודות כתובות, משחקים והפעלות.

קורס מדריכים – במהלך הקיץ התקיים קורס למדריכים מנוסים באתרי מורשת. המדריכים השתלמו בתוכני הפדגוגיה של הדרכה באתרי המורשת.

קורס מנהלי ומנהלות אתרי המורשת – מתקיים מדי שנה. השנה הוביל את הקורס ד"ר ערן כתר ועסק בתיירות מורשת ובדרכים בהן יכול האתר לפעול על מנת להרחיב את ההיצע שלו ואת מספר המבקרים בו.

"הכשרה בעשרה צעדים" – התקיימה מידי חודש בזום למנהלי אתרים ואנשי שיווק, שנועדה לתת כלים רלוונטיים לעולם הדיגיטלי. ההכשרות הונחו על ידי אנשי מקצוע מתחומים שונים בעולם הדיגיטלי תוך התאמה לעולמם של אתרי המורשת.

הכשרה בנושא רשימת תפוצה – בעקבות ההתקשרות עם חברת דיזור אלקטרוני והאפשרות לאתרי המורשת להשתמש בה, קיימנו הכשרה מקוונת לצוותים בנושא השימוש בתוכנה.

הכשרות נוספות

הכשרות למורי דרך – מזה כשלוש שנים מוכרת המועצה על ידי משרד התיירות כגוף המאושר לקיום השתלמויות לחידוש תעודת מורה דרך. במהלך השנה התקיימו כ-10 השתלמויות שהתמקדו בשימור במרחב, ובמורשת.

השתלמות תו תקן למדריכי טיולים – השתלמויות לחידוש תעודת מדריך טיולים בדומה להשתלמויות מורי הדרך.

קורס נאמני שימור – מחזור י"ד החל את הלימודים בשנה האקדמית הנוכחית. בקורס כ-30 משתתפים, אנשי מקצוע לצד מתעניינים וחובבי שימור.

מרכזי הדרכה

שירות לאומי אזרחי באתרי המורשת – בשנת 2022 כלל המערך 9 מרכזי הדרכה בפריסה ארצית: אצבע הגליל, כנרת, עמקים, עתלית, שרון, תל אביב, ירושלים, מושבות יהודה ודרום. במערך משרתים 36 בנות ובנים המדריכים קבוצות ובודדים, מסייעים בפיתוח תוכן, בקידום אתרי המורשת במדיה וברשתות החברתיות, בשיווק ובעבודת הארכיון, והינם חלק בלתי נפרד מצוות אתרי המורשת בהם הם משרתים.

הכשרות והשתלמויות – בסוף חודש אוגוסט התקיים קורס ההכשרה הארצי במשך שבועיים וכלל לימודים בנושאי שימור ומורשת, היסטוריה של העת החדשה, מיומנויות הדרכה, סדנאות לשימוש בכלים דיגיטליים, סיורים באתרי מורשת ועוד.

גיוס ומיון – תהליך הגיוס והמיון של מועמדים ומועמדות לשירות לאומי אזרחי, שודרג. באמצע חודש נובמבר 2022 החל תהליך הגיוס והמיון לשירות לאומי לשנת תשפ"ד.

מתנדבים למורשת ע"ש אורי אורבך ז"ל

מערך המתנדבים ממשיך לגדול. במהלך 2022 הושקעו מאמצים רבים בגיוס והתאמה של

עשרות מתנדבים חדשים לאתרים. ב-6 לדצמבר צוין יום המתנדב הבינלאומי. ביום זה נשלח, לראשונה לכל המתנדבים מידעון ובו תוכן מגוון הנוגע למתנדבים רכזי המתנדבים עוברים הכשרות בנושאי ניהול התנדבות, שימור ביקורים באתרי מורשת ומפגש עם מתנדבים.

הכשרה מקצועית למתנדבים – המתנדבים משתתפים בקורסים מקצועיים וסדנאות כמו: 'לספר את הסיפור' באזור הצפון, מושבות יהודה והדרום. בסדנאות קיבלו המשתתפים כלים לכתיבה ולהצגה של סיפורי מורשת וסיפורים היסטוריים. הסיפורים שנכתבו על ידי משתתפי הסדנאות קובצו לחוברת. בימים אלה המשתתפים עוברים הכשרה בסיפור סיפורים ובקרב יוקלטו הסכתים (פודקאסטים) בהם יספרו את הסיפורים שכתבו ויספרו על אתרי המורשת בהם מתנדבים.

כנס ההוקרה הארצי למתנדבים במועצה לשימור – נערך בחודש מאי במרכז מורשת בגין בירושלים. בכנס שמעו המשתתפים הרצאות, צפו במופע על תולדות ירושלים וסיירו בין אתרי מורשת בעיר.

"שבת ישראלית"

יזמת שר התרבות והספורט, ח"כ חילי טרופר, לביקורי הקהל הרחב, ללא עלות באתרי המורשת בשבתות. המיזם החל לפעול בחודש מרץ 2021 לוקחים בו חלק 94 אתרים. המיזם מאפשר לקהלים רבים ומגוונים להגיע לאתרי המורשת שהיו סגורים עד כה בסופי שבוע ולהנות מתוכן ערכי וחינוכי.

פרסום יחסי ציבור

באמצעות חברת יחסי ציבור המיזם נחשף לקהל. מדי שבוע מועברים לעיתונים חומרים

אודות אתרי מורשת, הופק תשדיר רדיו המושמע, לקראת כל סוף שבוע ונערך פרסום נרחב ברשתות החברתיות. כתוצאה מהחשיפה התקשורתית מספר המבקרים באתרים גדל באופן משמעותי. בנוסף לפרסום ברשת, הופק פלייר, חומרים גרפיים לשימוש האתרים ומפה דיגיטלית.

יזמות מיוחדות במסגרת "שבת ישראלית"

תמיכה באתרי עוטף עזה -

תשעת אתרי מורשת שנפגעו תדיר מהמצב הביטחוני זכו לתמיכה מיוחדת לשימור, שדרוג תשתיות, הפקת סרטונים וכיוב'. בנוסף, במהלך חוה"מ סוכות ובימי החנוכה אתרי מורשת בדרום קיבלו סיוע בהפקת אירועים ותכנים במטרה לעודד מבקרים להגיע לאתרים.

הצגות מונגשות באתרים - בשיתוף פעולה עם עמותת 'מקומות שמורים', המנגישה אירועי תרבות לקהל צעיר על הספקטרום האוטיסטי ועם שונות קוגניטיביות, אירחו אתרי המורשת עשרות הצגות.

משחק "דאבל ישראלי"

(לפעילות, לא למכירה) - משחק "דאבל ישראלי", משחק קלפים עשיר בדימויים מחיי היישוב וההיסטוריה של המדינה. הופק במטרה להעשיר את חווית הביקור של קהל צעיר.

פרויקטים חינוכיים

"אמץ אתר" - מהלך השנה פעלו כמאה פרויקטים ברחבי הארץ.

- ברחובות מתקיים מזה עשור פרויקט "אמץ אתר" עירוני לתלמידי כיתות ח' מכל העיר. בסיום הפרויקט נערך יום שיא, בגרעין ההיסטורי של העיר בו התלמידים מקיימים הדרכות והפעלות לחבריהם ולקהל הרחב.

- באשקלון התקיים פרויקט "אמץ אתר" בבית ספר לנוער בסיכון. בפרויקט הגמר ביצעו התלמידים עבודות שימור פיזיות בבאר אנטליה בתחומי הגן הלאומי אשקלון, יחד עם צוות השימור הפיזי של המועצה לשימור אתרים.
- באתר רכבת העמק בכפר יהושע אימצו תלמידי הישיבה בשדה יעקב את ותיקי כפר יהושע וערכו איתם מפגשים וראיונות.
- בבית ספר ניל"י בזכרון יעקב יצרו התלמידים תערוכה של סיפורים היסטוריים, סיפורי בתים ומשפחות.

תחרות ארצית לסיפור המורשת

הערבית בשפה הערבית. בשיתוף עם המחוז הערבי והצ'רקסי במועצה לשימור אתרים השתלבנו בתחרות ארצית בנושא ספרות ושירה ערבית לדוברי ערבית. במסגרת זו תלמידי כיתות ג' - י' חקרו את המורשת היישובית שלהם באמצעות, שירים וסיפורים מהמאה האחרונה וקיימו תחרויות

ברמה הבית ספרית, המחוזית והארצית.

קורס במכללת אלקאסמי -

בראשית חודש דצמבר נפתח המחזור השלישי של קורס שימור וחינוך במכללת אלקאסמי, בבאקה אל גרבייה, לסטודנטים בשנה ג' במסלול הוראת מדעים. הקורס חושף את המשתתפות לעולם השימור, במתן כלים להתבוננות בסביבה, לימוד שימור והנחלת מורשת לתלמידיהם. בפרויקט

הסיום הסטודנטיות מכינות פלקט עם מערכי שיעור בנושא שימור.

'אוטופעם' - נגרר בו מגוון משחקים, פעילויות וסדנאות בנושא שימור. "אוטופעם" עובר בין

אתרי מורשת ברחבי הארץ ומהווה עוגן פעילות מרכזי בפעילויות לקהל הרחב בחגים, באירועים מיוחדים, בימי שיא של 'אמץ אתר' ובמסגרת מיזם 'שבת ישראלית'.

ערכות מלאכת השימור - חמישה
סוגים של ערכות יצירה ולמידה
אישית בנושאי עולם השימור:
סגנונות בנייה, תכנון, מנצ'לך,
בלטות וציורי קיר. ערכות אלה
זמינות לרכישה באתרי המורשת
השונים ובאתר המועצה לשימור
אתרים.
בשנה האחרונה תורגמו הערכות
לשפה הערבית והן משמשות
לפעילויות חינוכיות בבתי ספר
במגזר הערבי.

מערכי הדרכה במולדת - בשיתוף פעולה עם מפמ"ר מולדת, חברה ואזרחות בבתי הספר
היסודיים במטרה לסייע בהטמעת תכנית לימודים חדשה בנושא.

הנגשה ונגישות

סקר נגישות ראשוני באתרי המורשת, במימון משרד התרבות והספורט בוצע ב-100 אתרי
מורשת בפריסה ארצית.

הנגשת תוכן - במהלך השנה בוצע פרויקט הנגשת תוכן בחמישה אתרים בשיתוף עמותת
'לטם', במטרה להגדיל את היצע התכנים המותאמים לקהלים שונים. במסגרת הפרויקט
נכתבו טקסטים וצולמו סרטונים בפישוט לשוני, הופקו עזרי הדרכה מותאמים ללקויות
ראייה ועוד.

דפוס ופרסומים

עלון על"ה חדש – אנו שותפים יחד עם גופים "ירוקים" נוספים בצוות ההיגוי של העלון היוצא לאור על ידי מינהל חברה ונוער ומנהלת של"ח במשרד החינוך. העלון מיועד לרכזי טיולים, מורים לשל"ח, מדריכי טיולים ולעוסקים בטיילות החינוכית.

הסכמים

הסכם עם משרד הביטחון לביקורי חיילים השנה צורפו 6 אתרי מורשת נוספים לביקורי חיילים.

קרנות השוטרים

שיתוף הפעולה עם המשטרה בתוכניות מיוחדות לקבוצות שוטרים ולפעילויות שוטרים ובני משפחותיהם. במסגרת זו התקיימו סיורים רבים במועדים מרכזיים בלוח השנה: פעילויות וסיורים ליום המשפחה.

שירות בתי הסוהר

בשנה האחרונה נוצר קשר בין מחלקת חינוך במועצה לבין קצינת החינוך של שירות בתי הסוהר אשר הוביל למימון ביקורי סוהרים באתרי מורשת, הרצאות וימי עיון.

גפ"ן – גמישות פדגוגית ניהולית של מערכת החינוך

במסגרת המרכז הוגשה על ידי המועצה לשימור אתרים תכנית חינוכית אחת משותפת לכל האתרים בפריסה ארצית.

פסטיבלים ואירועים גדולים – משרד התרבות והספורט ומשרד ירושלים ומורשת
מפה ומצה – פסטיבל המתקיים מדי שנה במהלך חול המועד פסח באתרים.
שבוע מורשת – התקיים במהלך חנוכה ביוזמת משרד ירושלים ומורשת וגופים שותפים.
במהלך השבוע התקיימו אירועים מיוחדים בכ-20 אתרי מורשת.
ערב קריאת הגדה בערב יום העצמאות – ביוזמה משרד התרבות התקיימו בערב יום
העצמאות, בעשרה אתרי מורשת ברחבי הארץ.

יום העצמאות באתרי מורשת –
יום העצמאות חל השנה ביום
חמישי, בשיתוף "שבת ישראלית"
הוזמן הציבור לסוף שבוע של
פעילויות באתרי המורשת. ביום
העצמאות נפתחו 74 אתרי מורשת,
ללא עלות לקהל הרחב. באתרים
נערכו סיורים מודרכים ושולבו בהם
שחקנים, נגנים וזמרי האופרה
הישראלית.

יום ירושלים – ביום זה נפתחו אתרי המורשת בירושלים לקהל הרחב ללא תשלום. ב-4
שכונות בעיר התקיימה פעילות לתושבים בשיתוף האתרים.

פורום הרצל

- יום הרצל החל ב-1 באייר התקיים השנה בראשון לציון בשיתוף מוזיאון ראשון לציון. לקחו בו חלק בנות השירות הלאומי של המועצה לשימור אתרים, תלמידי חטיבות ביניים ובתי ספר יסודיים מהעיר שסיירו במוזיאון.
- אירוע לציון פגישת הרצל והקיסר התקיים כמדי שנה במקוה ישראל בשיתוף תלמידי שלושת בתי הספר במקוה ישראל שהפעילו תחנות שיצרו בעצמם.
- יום עיון לציון כ"ט בנובמבר - התקיים באוניברסיטת בר אילן ועסק בהשלכות של כ"ט בנובמבר על ההתיישבות בדרום הארץ.
- ב-20 ביולי 2022 ציון יום פטירתו של הרצל, ב"גל הרצל" בבית העלמין כנרת.

כנסים וימי עיון

הכנס הארצי לאתרי המורשת – התקיים בחודש פברואר באשקלון ובשדרות, ועסק בנושא "עיצוב הזיכרון ואתרי המורשת".

יום וינגייט – התקיים במחצית חודש דצמבר בשיתוף בית שטורמן בהשתתפות הרמטכ"ל ושר הביטחון לשעבר, משה (בוגי) יעלון. יום העיון כלל סיורים בעקבות הקרב האחרון של צ'רלס אורד וינגייט.

השקת הספר 'עכשיו תורך' – ספרה של ד"ר עליזה לביא, מציג את סיפורן של 71 נשים מעוררות השראה, וכן מוצע בו שפע של טקסים, סיורים ופעילויות לציון שנת בת המצווה.

פעילות מקוונת

"זומורשת" – הופקו 10 סרטוני הדרכה באתרי מורשת לשידור בזום. כל סרטון מציג ביקור וירטואלי" באתר. קהל המשתתפים מקבלים "טעימה" מהאתר, ומענה של צוות האתר על שאלות הקהל.

"מתחברים למורשת" – במהלך השנה התקיימו שתי סדרות של "מתחברים למורשת": "מתחברים למורשת התעשייה" שעסקה בהתפתחות התעשייה בישראל.

"סיפורי מורשת" – סדרת הרצאות בזום בשיתוף מ.ת.ג (מחברים תוכן לגמלאים) ובהנחיית גדעון מיטשניק. בכל מפגש, מתארח מדריך או מתנדב מאחד מאתרי המורשת, המספר את סיפור האתר ומעט על "מאחורי הקלעים".

פודקאסטים בבתי מייסדים – הפקת פודקאסטים במימון משרד התרבות והספורט ובשיתוף עמותת רקורד. שישה אנשים, שנבחרו מאירים נקודות בסיפור ההיסטורי של היישוב דרך סיפור חייהם.

גיבורות מקומיות – סדרת של 8 הסכתים על נשים שפעלו למען הקמת המדינה. סיפורן מסופר לד"ר שרון גבע על ידי מנהלות מוזיאונים ואתרי מורשת, חוקרות ואוצרות.

המסרה

פורום ההמסרה המשיך את פעילותו בשיתוף הגופים: משרד ירושלים ומורשת, קק"ל, רט"ג והמועצה לשימור אתרים. פעילים בו גם איקומוס ישראל, איגוד המוזיאונים ואיקו"ם ישראל. הפעילות מנוהלת על ידי תחום חינוך במועצה לשימור אתרים.

א. סיורים

נערכו עשרות סיורים באתרים שונים תחת הכותרת "מאחורי הקלעים". בסיורים מתקיים מפגש בין אנשי האתר בו מוצגים נושאי המסרה ודילמות ובין אנשי מקצוע המשתתפים בסיור. מדי חודש מתקיים מפגש ZOOM עם איש/ אשת מקצוע מקהילת ההמסרה. בסוף שנת 2022 התקיימה סדרה בנושא "המסרה דרך האוכל", המראה אפשרות לשילוב מאכלים כאמצעי נוסף של המסרה. הסדרה כוללת וובינרים וסיורים.

ב. מדיה

הפורום מפעיל אתר אינטרנט ובו מידע על כנסים, סיורים וובינרים וחומרים מקצועיים. באמצעות דף פייסבוק וניוזלטר עתי נשמר הקשר עם מאות מתעניינים.

ג. Interpret Europe – חברות ושיתופי פעולה

כחלק מהשותפות בארגונים בעולם הצוות מעודד ישראלים להיות חברים בארגון האירופי. במסגרת בניית הקורסים של ההמסרה נעשה שיתוף של חומרי ההוראה עם הארגון האירופי.

דוברות

תודה וברכות: השנה סיים יורם דורי את עבודתו במועצה, ומחליפו הוא שחר הרמלין. כמדי שנה, גם במהלך 2022 פעלה דוברות המועצה לשימור אתרים על מנת לייצר נוכחות תקשורתית רבה ככל האפשר, תוך שהיא ממשיכה לחזק את מעמדה לא רק כגוף המוביל בארץ בתחום השימור הפיזי והמאבקים למניעת הרס מבני ואתרי מורשת, שיקומם והשמשתם, אלא גם כשחקן משמעותי בתחומים כגון: תיירות, חינוך, פעילות ציבורית והתנדבותית ועוד.

הפעילות נעשתה מול כל כלי התקשורת, ארצית, מקומית, כתובה, אלקטרונית וכו', תוך שימת דגש על מאמץ להגביר את הפעילות התקשורתית היזומה מצדנו, ובמקביל לתת מענה מידי וממוקד לכל פנייה של עיתונאים אלינו. בחלק מהמקרים, יצאו ההודעות לתקשורת תוך שיתוף פעולה עם דוברות משרדי ממשלה, רשויות מקומיות ועוד. התחומים העיקריים בהם התמקדה הפעילות התקשורתית בשנה החולפת היו שימור ותיירות, כאשר במקרים מסוימים היתה חפיפה בין שני התחומים.

בתחום השימור פעלנו רבות להעביר לתקשורת ידיעות על התחלה וסיום של מיזמי שימור, מאבקים למניעת פגיעה במבנים ובאתרים היסטוריים, לרבות הגשת התנגדויות, הצעת חלופות לתוכניות בעלות פוטנציאל הרסני, פעילויות שימור בתחום הבינלאומי, פעילות ציבורית ועוד. פעילות זו נעשתה ביוזמתם של מנהלי האזורים והמטה ובשיתוף פעולה עימם ועם מנכ"ל המועצה.

בין הנושאים עליהם עבדנו בתחום זה ושזכו לחשיפה תקשורתית במהלך השנה החולפת:

- המאבק לשימור מתחם ברגמן ("מכון הנגב") ההיסטורי בבאר שבע
- התנגדות המועצה לתכנית השימור בגבעתיים
- התנגדות לתכנית להקמת מבנה רב קומות בצמוד לבית עגנון בירושלים
- המשך המאבק לשימור נמל יפו
- הפקדת תכנית השימור ברמת גן
- ביקור משלחת ראשונה של אנשי שימור באמירויות
- התנגדות להריסת בנייני האומה בירושלים
- תחילת הקמת בית המייסדים והשלמת פרויקט שילוט היסטורי במגדל העמק
- חנוכת בית המייסדים והמוזיאון למורשת יהדות תימן בראש העין
- טקס הענקת 'אות המתנדב' מטעם שדולת השימור בכנסת למתנדבים מצטיינים בתחום השימור מכל רחבי הארץ
- השלמת שימור בית הכנסת הגדול במזכרת בתיה
- התנגדות להרס בית ציפורי ההיסטורי בכפר גלעדי
- השלמת שימור בית הכנסת ההיסטורי במושבה ראש פינה
- חנוכת מבנה המשטרה הבריטית המשומר בקיבוץ יגור
- השלמת שימור "טירת הינשוף" – הצריף הראשון בקיבוץ גבעת עוז
- שימור 15 מבנים היסטוריים בעפולה

סיורי מורשת

תוכנית "סיורי מורשת" (ינואר 2022 - דצמבר 2022) נבנתה לחזרה לשגרת סיורים של אחרי קורונה. כמחצית מהסיורים התקיימו באוטובוס וכמחציתם כסיורים יומיים ברכבים פרטיים או כסיורים אורבניים רגליים ("קצרים"). בתחילת השנה מספר המשתתפים בכל סיור הוגבל והם התנהלו עפ"י הוראות משרד הבריאות.

תכני הסיורים

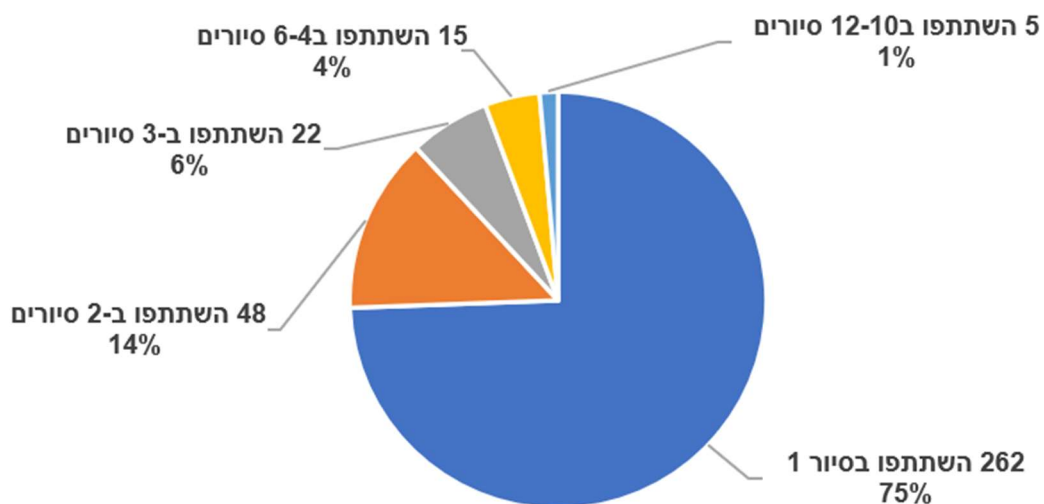
התקיימו 29 סיורים חד יומיים, וקמפוס אחד בן יומיים לצפת. רוב הסיורים יצאו עפ"י התוכנית ומספר סיורים שבוטלו, נדחו למועד חדש. הסיורים עסקו בסוגיות ודילמות השימור הפיזי, בסגנונות אדריכליים ומורשת רוחנית של דמויות, תרבויות ותקופות.

המשתתפים

המשתתפים בסיורי המועצה ברובם גמלאים המתעניינים בתכנים היסטוריים באופן כללי ועל פי העניין בנושאי הסיור.

- בשנה זו לקחו חלק כ-600 משתתפים (מספר דומה לשנה קודמת).
- במהלך שנת סיורים זו הצטרפו כ-150 מסיירים "חדשים"
- רוב המשתתפים, 77% הינם "ידידים" ו 23% חברים בעמותה.

התפלגות משתתפים בסיורי מורשת בשנת 2022

פרסום

תוכנית הסיורים מתפרסמת לקהל הרחב במספר ערוצים:

1. באתר האינטרנט של המועצה בדף "סיורי מורשת"
2. באמצעות ניוזלטר
3. בפייסבוק של המועצה
4. בחוברת "התוכנית השנתית", שנשלחה לנמעני המועצה בדואר ישראל.

סיורים לפי אזורים גיאוגרפיים

צפון/חיפה - 7, מרכז - 8, ת"א - 4, ירושלים - 3, דרום - 3, שומרון - 1

מדריכים

אנו שמים דגש מיוחד על בחירת מדריכים איכותיים בעלי זיקה לנושא השימור ונעזרים גם במנהלי אתרים/מחוזות של המועצה, המכירים את עבודות השימור באזורים ובאתרים עליהם הם מופקדים, לצד מורי דרך מנוסים.

המחלקה ליחסים בינלאומיים

שנת 2022 אופיינה בשיתופי פעולה רבים קיימים וחדשים, וחזרה ל'עבודה' פנים מול פנים' לאחר תקופת הקורונה. התקיימו מספר כנסים בינלאומיים, וסדנאות מקצועיות בנושא שימור פיזי, עבודה מול ארגוני שימור ורשויות ובמיוחד עם איקומוס ישראל, הוועד הישראלי לאונסקו ומשרד החוץ, הקורפוס הדיפלומטי, מוסדות אקדמיים בינלאומיים.

פרויקטים, כנסים ואירועים בינלאומיים

שת"פ עם גרמניה

משרד נורד ריין וסטפליה גרמניה - (NRW) בישראל בראשותו של ד"ר גיל ירון הרחיב עמו את שיתופי הפעולה בעקבות החתימה על הסכם שיתוף פעולה רשמי לקידום קשרי חינוך ומדע, במרץ 2022.

ברוטליזם - כנס שימור בינלאומי וירטואלי **Brutal Different - Virtual Conference**

ביוזמת משרד NRW, ארכיון אומנות הבנייה של מדינת צפון ריין, אגף השימור בעיריית באר שבע, בירת האדריכלות הברוטליסטית בישראל, התקיים בינואר 2022 כנס בינלאומי וירטואלי בנושא אדריכלות ברוטליסטית.

כנס בינלאומי וירטואלי נוסף בנושא הברוטליזם נערך ביוני, ועסק בתופעה ברמה הארצית ובחומרים והטכנולוגיות המאפיינים בנייה זו.

לאור הצלחת הכנס ושיתוף הפעולה הקודם בנושא ציורי הקיר, קודם הסכם שיתוף פעולה בין NRW למועצה לשימור במסגרתו קודמה סידרת שיתופי פעולה והשתלמויות:

פרויקט המתמחים :

במסגרת פרויקט משותף ללשכת המסחר הגרמנית AHK ומשרד NRW, בנובמבר הגיע למועצה מומחה לצבע וציורי קיר להתמחות בת חודש. ההשתלמות התקיימה בשיתוף יו"ר הוועדה לציורי קיר של איקומוס, שי פרקש, במהלך השתלמותו חשף ושיחזר ציורי קיר בבניין ההנהלה במקוה ישראל ויצירתו של אברהם אופק באוניברסיטת תל אביב.

בנוסף הגיע מתמחה בסיתות אבן שהתמחה אצל אוהד כהן.

כינוס בנושא מערך הכשרות מקצועיות והתעדה

סביב ביקורם, קידמנו השתלמות בנושא הכשרות מקצועיות ולכבוד הכינוס אליו הוזמנו מומחים ומובילי תוכנות הכשרה מהאקדמיה וגופי השימור והגיעה במיוחד מגרמניה גב' **אלמוט שמידס** האחראית על ההכשרות בNRW, במטרה לקדם השתלמויות ומלגות משותפות.

מדינת הסן – מרכז שימור

בחודש אוקטובר, בהמשך לכנס ציורי הקיר ומתוך רצון להרחיב את קשרי העבודה עם ארגוני שימור באזור הסן, התארכה מומחית עולמית לנושא אומנות הציורים וטיח מפרנקפורט ד"ר טניה דיטמארינג, העומדת בראש מכון מחקר ובן זוגה מומחה לנגרות

אומן. טניה תסייע בקשרים מול ארגון המשמרים הגרמני ותערוכת השימור בלייפציג המשך שיתוף הפעולה יקודם במהלך 2023.

השתלמות בינלאומית בנושא מורשת בחרום וייסוד יחידת הקסדות הכחולות

אירוע הקמת **הקסדות הכחולות** התקיים במקוה ישראל, בחודש דצמבר במעמד יעל קלינגר, מהנהלת הרשות לחירום לאומית רח"ל, עמרי שלמון מנכ"ל המועצה לשימור ועשרות משמרים.

זו הפעם הראשונה בעולם שמוקמת יחידה מיוחדת שתיתן מענה בשעת חירום לאתרי ונכסי מורשת תרבות. היחידה המורכבת ממשמרי המורשת הבנויה, אנשי ארגונים לצד משמרים עצמאיים.

כמו כן מתקיימים קשרי עבודה עם שגרירות גרמניה בישראל, ואמצעי תקשורת גרמנים, פועלים קידום משלחת לוירטינברג, מולדת הטמפלרים שנדחתה בגלל הקורונה. קשרים עם ארגון Conact גוף השייך לממשלת גרמניה המממן פעילות צעירים עד גיל 34 – חילופים מקצועיים בין גרמניה לישראל. פנייה לעוד מספר קרנות וארגונים העוסקים בשימור המורשת היהודית ולקידום משלחות מקבלי החלטות וסדנאות שימור מקצועיות.

במסגרת שיתוף הפעולה עם איקומוס ישראל נוצר קשר עם נשיא איקומוס גרמניה פרופ' יורג הוספל, שחיבר אותנו למספר גופים בגרמניה. במהלך השנה התקיימו מפגשים רבים ונרקמו תוכניות עבודה מגוונות לשנים הקרובות. בין הארגונים: The German National Committee for the Protection of Monuments, ארגון BHU, Deutsche Stiftung, European heritage tag, Denkmalschutz ועוד.

בתי הנחושת – במרץ 2022 התקיים מפגש עם חוקר בתי הנחושת. מחקרו זורה אור חדש על המבנים שהובאו לארץ במסגרת הסכמי ההעברה ונותרו בודדים כאלה בארץ. יסייע בכנס השימור הבינלאומי.

קידום הכרזה סדרתית של מבנים שתוכננו ע"י אריך מנדלסון ברחבי העולם
כינוס ראשון, ביוזמת איקומוס גרמניה התקיים בחודש מרץ במזרח ברלין במבנה שהקים מנדלסון.

במאי 2023 תגיע משלחת לכנס בישראל יחד עם הטכניון. המועצה לשימור תהיה שותפה להפקת הכנס וארגון הסיור המקצועי בין המבנים של מנדלסון בישראל.

המועצה זוכה בפרס בינלאומי על הכנס הווירטואלי שהפיקה. התחרות נערכה בין מאות

ארגונים וחברות רובן חברות הייטק וחברות מסחריות.

עבודה מול משרד החוץ הישראלי

קשרים באמצעות מחלקת התרבות ומול השגרירות השונות, כך נוצר קשר ראשוני עם קוסובו באמצעות השגרירה תמי זיו. שיתופי פעולה בשימור במדינות הבלקן עם השגריר דן אוריין, קידום שת"פ לשימור בית קברות יהודי בקרואטיה, בעקבות פרויקט שימור בית הקברות בביטולה מקדוניה.

עבודה מול בריטניה –

השתלמות בינלאומית בנושא "מהפכת הסיד השנייה" – טכניקה לשימור מבנים ברת קיימא - יוזמה משותפת של המועצה לשימור אתרים, **University of York United Kingdom Insetute of Conservation** רט"ג וקנטאור שימור.

כמו כן הגיעה נציגת Conservation office מארגון שימור הפארקים באנגליה האחראית על השימור בפארק North Moor National Park.

שיתוף פעולה מול השגרירות במחקרים, קישור לארכיונים ושיתוף השגריר בכנסים שונים. קשר עם ארגון Foundation for Jewish Heritage הממוקם באנגליה. הגשת בקשות משותפות לקרנות. בדיקת אפשרות לקיום סיורים משותפים באתרי מורשת יהודים ברחבי בריטניה.

הקשר הצרפתי

ארגון רמפאר הצרפתי ופרוייקט

"מסע בין אתר לטירה" –

בתקופת הקורונה הוקפאו כל הפרוייקטים, סדנאות ומחנות השימור בצרפת. התקיימה פגישה עם נשיאת הארגון מכינים מתווה מחודש במטרה

להפעילם כבר ברבעון הראשון של 2023.

"לשמור עם הידיים" – יום שימור מלאכות מסורתיות כחלק מפרוייקט "מסע בין אתר לטירה",

התקיים במקוה ישראל בשיתוף ארגון משמרי המורשת הבנויה.

עבודה מול פורטוגל – הקשר

שנרקם המשיך להתפתח, זכינו בתמיכות, קודמו חילופי מרצים ואנו פועלים לקידום משלחת מקבלי החלטות נוספת.

פרוייקט בילטרלי של האיחוד האירופי אנו שותפים בפרוייקט הבינלאומי Consider

לשימור המורשת התעשייתית

כמנוף לשימור אורבני וקידום תכנון בר קיימא ואקולוגי.

הפרוייקט הבילטרלי מיוצג בישראל על ידי "בצלאל" בהובלת אדר' פרופ' מייק טרנר ועיריית חיפה.

שיתופי פעולה בין ארגוניים

תוכנית קדם – תכנית הכשרה לאומית למנהיגות פורצת דרך להעצמת תחום מורשת התרבות והנגשתו לציבור בישראל. התכנית פועלת בקרב יחידים, ארגונים ומוסדות במגוון תחומי המורשת התרבותית בישראל, להגברת המודעות לתחום וקידום מעורבות פעילה של

הציבור בחברה הישראלית. את התכנית מוביל אגף מורשת במשרד ירושלים ומורשת בשיתוף עם הגופים רשות הטבע והגנים, רשות העתיקות והמועצה לשימור אתרי מורשת בישראל. התכנית מנוהלת על ידי על ידי הפקולטה לניהול ע"ש גילפורד גלייזר,

באוניברסיטת בן-גוריון בנגב. למידע נוסף: <https://www.kedem.bgu.ac.il/>

מסעות הפתיחה של מחזור א' ומחזור ב' של התוכנית התקיימו בצירי מורשת בהם המועצה לשימור מהווה עוגן מרכזי כמו: הדרך לירושלים וציר רכבת העמק .

בספטמבר 2022 התקיים סמינר לימודי בנושא יזמות מנהיגות ומורשת לעמיתי התוכנית בשלוחה של **אוניברסיטת NYU באבו דאבי**. אנחנו העמדנו את ניסיוננו המקצועי, סייענו בליווי וארגון המשלחת ועיצוב התכנים.

קורסים

קורס לגעת בחומר – בשת"פ עם רשות הטבע והגנים, רשות העתיקות, משרד ירושלים ומורשת וקהילת משמרי המורשת הבנויה.

מחזור ו' 2022. התקיים גם במקוה ישראל ובגשר וגם הפעם השתתפו נציגים מהמועצה. בנוסף התקיים קורס טיח. סדנת נפחות ונגרות.

מחלקת קשרי שותפים 2022

המועצה מטפחת במהלך השנים קשרים עם ארגונים, קרנות פילנתרופיות ותורמים פרטיים. השותפות עם גופים אלה, מאפשרת הוצאה לפועל של פרויקטים מובילים בתחום השימור והמורשת. אחד הארגונים המובילים עמו המועצה משתפת פעולה, במשך שנים ארוכות בפרויקטים ברחבי הארץ הנו - Jewish National Fund – USA.

בתחום קשרי השותפים, השנה עמדה בסימן חזרה לשגרה של טרום מגפת הקורונה. אחרי יותר משנתיים בהן הורגלנו לקשרים בעיקר וירטואליים, חזרנו לארח משלחות, קבוצות ושותפים, באתרי המורשת.

בפברואר השנה החלו להגיע המבקרים הראשונים וחודשים מרץ – יוני אופיינו במשלחות רבות שהגיעו להתרשם מהפיתוח באתרים השונים כמו גם מתוכניות עתידיות.

בשנה החולפת התקדמה מאוד עבודת הוועדה הציבורית המשותפת של המועצה ו-JNF-USA המלווה מקרוב את תהליכי התכנון של מיזמי פיתוח שונים באתרי המועצה.

בנובמבר, התקיים לראשונה מזה 3 שנים בשל הקורונה, הכנס השנתי של JNF-USA. המפגש התקיים בבוסטון בהשתתפות של כ-1,200 נציגים מכל רחבי ארצות הברית: תורמים, הצוות המקצועי של הארגון ונציגי ארגוני שותפים רבים מישראל. המועצה יוצגה בכנס על ידי נועה גפן, מנהלת מחלקת פיתוח וקשרי שותפים ושחר הרמלין דובר המועצה. מרגש במיוחד היה לראות את הנוכחות המרשימה של הדור הצעיר בקהל, בימים בהם נושא הזהות הינו נושא שמעסיק רבים בקהילה היהודית.

גם השנה נמשך שיתוף הפעולה עם קרנות פילנתרופיות נוספות ביניהן, הקרן המשפחתית של ד"ר מרים ושלדון אדלסון, ועידת התביעות, קרן עזריאלי, קרן יק"א ועוד.

מדיה חברתית – ערוץ תקשורת מרכזי שסייע גם בשמירה על קשר עם הארגונים השותפים וקהל התומכים הייתה המדיה החברתית. תוך שימוש בפייסבוק ובאינסטגרם, כמו גם בלוגים, המשכנו לשתף בתכנים רבים אודות האתרים כמו גם תכניות הפיתוח הרבות שהמשכנו לבצע ברחבי הארץ. ערוץ תקשורת זה משמעותי במיוחד לשמירה על קשר עם קהל התומכים שלנו מעבר לים.

המשלחות חוזרות!
ביקור של משלחת מטעם JNF-USA
בגשר הישנה. מרץ 2022

משלחת JNF-USA במחנה המעפילים בעתלית.
מאי 2022

תחום מידע ופרסומים

מידע מקוון

אתר האינטרנט של המועצה – מענה לפניות שונות; עדכונים שוטפים; העלאת חוברות, עבודה מול גורמי חוץ, שילוב תוכנית גפ"ן באתר והמשך פיתוח האתר.

אתר אינטרנט לרכישה מקוונת – כרטיסים לאתרי המורשת של המועצה, לאירועים, לספרים ועוד, באמצעות קישור ישיר לחשבשבת – בשיתוף מחלקת כספים, בהרצה.

פייסבוק – מענה לפניות במסג'ר, עדכונים שוטפים על אירועים קרובים ועל אירועים שהתרחשו, העלאת תכנים ומענה לפניות.

אינסטגרם – חשיפת המועצה לקהלים צעירים באמצעות העלאת תמונות בעיקר של פרויקטים בסיום העבודה.

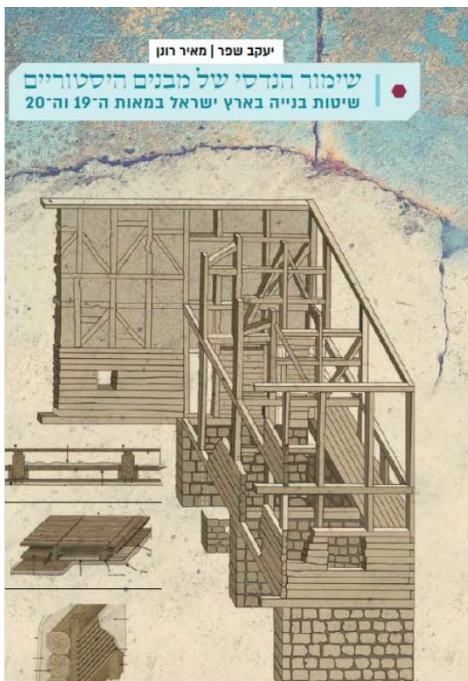
דיגיטציה

מאגר מידע בשיתוף אגף "מורשת"

ארכיון דיגיטלי הכולל: מסמכים, תוכניות הנדסיות, פרוגרמות, תמונות, חומרי אודיו ווידאו, בשלב ראשון, ישרת את עובדי המועצה ובהמשך ייחשף בחלקו לציבור.

מאגר המידע הוקם ויושב במערכת ניהול ארכיון של חברת IDEA Arc. תחום מידע ופרסומים אחראי על ניהול המערכת שתכלול, מאגרי מידע עבור מטה המועצה ועבור כל אחד מאתרי המועצה (מכון איילון החל בעבודה לפני השדרוג). בוצע אפיון ויישום המערכת לפי צורכי המועצה.

הוצאת ספרים: הספרייה ע"ש יהודה דקל – מועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

שימור הנדסי של מבנים היסטוריים - אינג' יעקב

שפר, אינג' מאיר רונן. הספר הושק במאי 2022

ערד עיר ניסיונית - ד"ר הדס שדר. הספר הושק

ביולי 2022

לובש צורה - ד"ר יעל במברגר ואלעד בצלאל

הספר מניח בסיס תאורטי לנושא אפיון מרחבי תצוגה ומציג גם דרכי יישום.

קומיקס מגלי העבר: בחזרה לגימנסיה הרצליה -

מחלקת חינוך ותחום מידע ופרסומים.

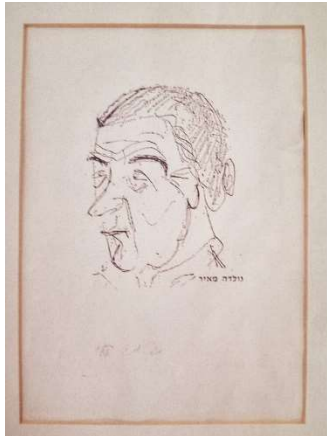
המועצה לשימור אתרים הפיקה לראשונה ספר קומיקס המביא את סיפורה של הגימנסיה העברית

"הרצליה" ומסייע בהנחלת ערכי השימור והמורשת לילדים צעירים.

פרסומים שיראו אור בשנת 2023

מצודות הטגארט – רקע היסטורי ומדיניות שימור, עו"ד טל בן נון ואדר' נאור מימר. חוברת המתבססת על מסמך מחקר ומדיניות שבוצע ע"י משרד מימר נאור אדריכלות ושימור בע"מ, הכולל רקע מן ההיסטוריה הרחוקה והקרובה על אודות מבני מצודות הטגארט בארץ ישראל.

איורים של שלמה הלל: יוסף בורג מימין, גולדה מאיר משמאל

חוברת איורים של שלמה הלל
ספר אלבומי של איורים שאייר שלמה הלל ז"ל, נשיא המועצה לשימור אתרים, במהלך כהונתו כחבר כנסת וכשר בממשלות ישראל.

מדריך אתרי המורשת, מהדורה חדשה

חוברת הגשר הרומי – סיפורו של הגשר הרומי על הירדן שעבר תהליך שימור.

בית הדואר בנהלל – חוברת בסדרה "סיפור שימור".

חוברת פעילות בית ילון, רותי ארבל פסח וקרן שרעבי רייש. החוברת מלווה באיורים וכוללת מידע, ומשימות להיכרות עם האתר.

כתבי עת

אתרים המגזין מס' 12 בשלב עיצוב. צפוי לצאת לאור בחודשים הראשונים של שנת 2023.

חוברות ופרסומים שונים

• **לוח שנה תשפ"ג: "חלון לדרום"**

- מבחר פלאיירים, פרוספקטים, חוברות, אגרות ברכה והזמנות לאירועים, ימי עיון וכנסים (חלקם בהפקה של תחום מידע ופרסומים וחלקם בסיוע למנהלי מחוזות ואתרים, למחלקת חינוך, למחלקת סיורים).

- **דפדפות אתרים:** פרוספקטים לאתרי המורשת של המועצה, מקפלת הסיורים ועוד. סיוע בהכנת פרסומים מקוונים לפרסומי חוץ ולפרסומים במערכות של המועצה לשימור אתרים, הכולל עריכה, הגהות, התייחסות לתכנים, העלאה לאתר האינטרנט ולפייסבוק.

-
-

אירועים

יום עיון אתרים המגזין

עם צאתו של המגזין מס' 11, התקיים בזום, ב-27 בפברואר 2022

לציון יום השנה לפטירתו של יהודה דקל, לשעבר י"ר הוועד המנהל של המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל, יתקיים יום עיון מקוון של אתרים - המגזין [11] בנושא **מורשת תרבות מוחשית בעידן של תמורות ומחלוקות**

יום ראשון, כ"ו באדר א' תשפ"ב, 27 בפברואר 2022, בשעה 16:30

אתרים המגזין

תוכנית	
16:30	לזכרו של יונה דקל בזום דקל, י"ר מספרית יהודה דקל
17:05	גירום עפ"י שרתון, מנכ"ל המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל
17:15	שימור מורשת התרבות בעידן של תמורות ומחלוקות סיבוב ערים עולמיות, עריכת אירוס - הפסח, כרית המערב במנהל של המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל, מרצה וחקתת במחלקה סאטורפיה ומרכז, אוניברסיטת בר אילן
17:30	יציגים ויבדו אתרים בתורכי עיריית אור י"ר קן מתחן, בית הספר למדיניות עיריית ירושלים, אוניברסיטת תל אביב
17:45	מרכז כלכלי וטכני של המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל מתן שימור, אגון מרצה עיריית, פ"ל מסלול
18:00	סיכום
18:15	סיכום ממועצת

להרשמה לחצו כאן

לפרטים נוספים: ronnih@shimur.org.il
הורשם כי יבצע קישור דיווח ביום האירוע

המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל מודעת התנדבות לזכות התנאי

משרד
הثقافة
والسياحة

www.iaa.gov.il

מועצה לשימור
אתרי מורשת בישראל

מחלקת משאבי אנוש ולוגיסטיקה

תחום פעילות משאבי אנוש

משאבי אנוש אחראי על טיפול בנושאי כח אדם במועצה
עיקר הפעילות מתקיימת במסגרת פורום משאבי אנוש ולוגיסטיקה המתכנס אחת
לשבועיים ומקיים דיונים בנושאים כגון:

- גיוס, מיון ואיוש עובדים על פי הצורך
- הכנת הסכמי עבודה
- קידום ועדכון תנאי עבודה של עובדים
- המועצה לשימור אתרים "ארגון לומד" מעודדת עובדים ללימודים אקדמאיים
וקורסים מקצועיים להרחבת הידע וההשכלה הכללית
- יישום מדיניות קליטת עובדים עם מוגבלויות

עבודה השוטפת

- תשלומי שכר
- עריכת משובים
- עריכת שימועים, טיפול בסיום העסקה
- ניהול מערכת הנוכחות ובדיקת דיווחי הנוכחות
- תשלומים לקרנות הפנסיה, ביטוחי מנהלים וקרנות השתלמות
- טיפול ומעקב אחר היזונים חוזרים של חברות הביטוח
- דיווחים שוטפים לביטוח לאומי ומס הכנסה

אירועים והשתלמויות

- סיוור עובדים להרי יהודה וברכות לחג הפסח
- מפגש עובדים לקראת חגי תשרי תשפ"ג
- מפגש פרידה משלמה קופל, משנה למנכ"ל
- מפגש פרידה מנעמה נאמן מזרחי, מנהלת מחוז חיפה
- השתלמות למניעת הטרדה מינית במקום העבודה
- שיתוף פעולה עם ועדת הרווחה לתיאום אירועים וימי גיבוש, לעובדי המועצה.
- יום האישה הבינלאומי, חולק שי לכלל עובדי המועצה.

לוגיסטיקה

תחום הלוגיסטיקה עוסק: ברכש, תחזוקה, ושינוע של אמצעי תקשורת, מחשבים, רהוט וכו'. עבודה שוטפת מול ספקים הנותנים שירות כגון:

- חברת המחשוב ERG, מעקב אחר פתיחת קריאות וטיפול במידת הצורך בתקלות מתמשכות/או חוזרות. וכן סיוע בעת הצורך למתן מענה יעיל ואפקטיבי של חברת המחשוב כלפי "השטח".
- חברת המדפסות לייזר ליין, הדורשת תיאום הזמנות ואספקה של מדפסות חדשות, מעקב אחר קריאות שירות. במידת הצורך גם תיאום מול חברת המחשוב ERG.
- סלקום/נטוויז', הזמנות חבילות שיחות וגלישה לחו"ל. תפעול פתרונות לגלישה סלולרית למי שעובד בחוץ ללא חיבור אינטרנט רציף.
- חברת בזק – בדיקת צרכים ודרישות מול המצב הקיים על מנת לקדם ולשפר את היכולות הלוגיסטיות תוך צמצום עלויות משמעותיות בהתאם לאמצעים והתקציבים שעומדים לרשותנו.

פעילויות שבוצעו במהלך שנת 2022

- שדרוג תשתיות התקשורת לתשתית אופטית B-OFFICE, באתר משטרת נהלל, אתר הפרדסנות ע"ש מינקוב ברחובות, בית ילין
- במחנה המעפילים בעתלית שדרוג תשתיות תקשורת לתשתית קו מטר 100/100
- שיפוץ ושדרוג חדר ישיבות במטה
- מעבר של מחלקת חינוך לבית סולד שכלל שיפוץ ושדרוג
- שיפוץ החדרים במחלקת תכנון

מחלקת התכנון וההנדסה והשימור הפיזי

תכנון וביצוע מיזמים בתחום שימור המורשת הבנויה

בשנת 2022 קידמה המועצה, והוציאה לפועל, עשרות מיזמים לשימור המורשת הבנויה, בהיקפי תקציב חסרי תקדים. המיזמים כללו: שימור בפועל של מבנים רבים בעלי ערך לשימור, פיתוח המבנים והכשרתם לשימוש מחודש, פעולות הצלה לעצירת תהליכי הרס והתמוטטות, מיזמי תצוגת תוכן במבנים רבים. המיזמים כללו מבנים בעלי ערך לאומי ומיזמים מקומיים היוצרים "עוגני" שימור במרחב הפיתוח הכולל.

בכל המבנים בוצעו תחילה פעולות מדידה, הכנת תיק תיעוד וסקר הנדסי לבחינת מצבם הפיסי. בהמשך, הוכנה לכל אחד מהמבנים תכנית שימור ופיתוח המבוססת על מסקנות תיק התיעוד והסקר ההנדסי.

לאחר השלמת התכנון המפורט, הוחל בתהליך ביצוע השימור בפועל באמצעות, צוותי השימור של המועצה או באמצעות קבלנים חיצוניים, תוך ליווי ופיקוח הדוק מטעם המועצה. מחלקת התכנון וההנדסה מלווה כל מיזם מתחילת התהליך ועד לביצוע עבודות השימור והפיתוח בפועל.

תקציבי הפיתוח הינם פרי שיתופי פעולה ארוכי טווח עם משרד התרבות והספורט, משרד ירושלים ומורשת, רשויות מקומיות וגופים נוספים.

תכנון מפורט וביצוע

בשנת 2022 בוצעו כ-80 מיזמים שונים תכנון מפורט וברובם בוצעו עבודות שימור, פיתוח והצלה בפועל.

בחלק מהמיזמים, תיעוד המבנים התבצע בשנים קודמות ובחלקם בוצע התיעוד, התכנון והביצוע כאחד בשנה זו. מקור מימון עבודות התכנון והביצוע: משרד ירושלים ומורשת, משרד התרבות, תקציבים קואליציוניים תרומות, ועוד. ברובם השתתפו גופים חיצוניים במימון העבודות (מטצינג).

להלן דוגמאות מייצגות:

מס	שם האתר	מהות המיזם	סטאטוס
1	נהלל - בית העם	שימור האתר ותצוגת תוכן	בביצוע
2	מטולה - בית המשאבות	שימור פיסי	בביצוע
3	שפרעם - בית הכנסת	שימור בית הכנסת	הסתיים
4	טבעון - מגדל המים	שימור המגדל	לקראת ביצוע
5	חירבת ירדה	שימור האתר	בתכנון
6	כפר יהושע - בית הכנסת, נגרות	עבודת נגרות	בביצוע
7	חצר כנרת - "לילות כנרת"	תצוגת תוכן	בתכנון
8	טבריה - "מרכז הרמב"ם"	התקנת פרגולה, הסדרת מדרגות ותצוגה	בתכנון
9	נהלל - בית הדואר	שימור (כולל מערכות)	בביצוע

מס	שם האתר	מהות המיזם	סטאטוס
10	ראש פינה - בית הכנסת	שימור בית הכנסת	הסתיים
11	פרדס חנה - בית הכנסת	עבודות הצלה	בביצוע
12	חיפה - בית הכנסת הדרת קודש	עבודות לשימור בית הכנסת	בתכנון
13	כפר מסריק - המאפיה	שימור המבנה ותצוגת תוכן	לאחר השלמת תכנון
14	גני עם - מגדל המים	שימור המגדל	בביצוע
15	גדרה - מוזיאון הביילויים	שימור ופיתוח	הסתיים
16	קרית עקרון - צריף ראשונים	שימור ותצוגת תוכן	בביצוע
17	רמלה - בית העירייה	שימור ותאורת מעטפת המבנה	בתכנון
18	ראש העין - בית הקולנוע	שימור	בתכנון
19	רחובות - בית הכנסת	שימור ובינוי	הסתיים
20	ישיבת כפר הרא"ה	פיתוח לתצוגה ופיתוח	הסתיים (שלב א')
21	מזכרת בתיה - בית הכנסת	שימור הריהוט	הסתיים
22	נס ציונה - בניין המועצה הדתית	שימור המבנה	הסתיים
23	ת"א - בית באו	טיפול באוסף	בביצוע.
24	כנרת - בית שפירי	טיפול בגג המבנה	הסתיים
25	רמת גן - בית שרת	הצלת המבנה	בביצוע
26	מקוה ישראל - בית המכניקה	שימור, ייצוב הנדסי ותצוגת תוכן	בתכנון
27	ירושלים - בית הרב קוק	שימור המבנה ותצוגת תוכן	בתכנון
28	ירושלים - היכל שלמה	תצוגת תוכן	בתכנון
29	הראל - מתחם טובינסקי	שימור ופיתוח	בשלבי תיעוד
30	ירושלים - ארכיון הרצל	שימור ארכיון	בביצוע
31	ירושלים - בית הקברות הקראי	שימור חומת בית הקברות	הסתיים
32	בית אל	ביצוע סקר	בוצע
33	כפר עציון - מחצבה	שימור	הסתיים
34	רביבים - בית ילדים	הצלת האתר	הסתיים
35	בית שביתת הנשק	תצוגת תוכן	בתכנון
36	שדה בוקר - צריף בן גוריון (חוץ)	שימור ופיתוח נוף	בתכנון
37	סגולה - צריף בית הכנסת	שימור המבנה	בביצוע
38	פטיש - בית הכנסת	שימור המבנה	בביצוע
39	אילת - התיאטרון ("אמפי")	שימור ופיתוח האתר	לאחר תיעוד וסקר הנדסי
40	איילות - צריפי ראשונים	שימור החלונות	הסתיים
41	עלומים - חצר ראשונים	שימור	לקראת סיום
42	דלית אל כרמל - בית אוליפנט	פיתוח לתצוגה	בביצוע
43	כפר ראמה - אלמוסקוביה	שימור ופיתוח לתצוגה	לאחר תיעוד וסקר הנדסי
44	עין מאהל - ביה"ס ההיסטורי	פיתוח לתצוגה	לקראת ביצוע
45	מג'דל שאמס - מעיין הכפר הישן	שימור	לאחר סיום ביצוע שלב א'
46	תרשיחא - צריח המסגד	עבודות הצלה לייצוב הצריח	בביצוע
47	כפר כמא - בית שוגאן	שימור ותצוגת תוכן	לקראת ביצוע

קריית עקרון, צריף ראשונים

רמת הגולן אפיק, "בית הקצינים הסורים"
מרכז מבקרים "דרך אלי כהן"

כפר מסריק, הסנדלרייה ההיסטורית

חגור, מגדל המים

רביבים, בית הילדים

רמלה, בית העירייה

רמלה, המוזיאון

גדרה, מוזיאון הבילויים

קדם תכנון: מדידה, תיעוד, סקר הנדסי

לכ- 70 אתרים הוכנו בשנת 2022 תיקי תיעוד וכן סקרים הנדסיים, לבחינת מצבם הפיסי וניתוח הפעולות הנדרשות לשם חיזוקם והבטחת קיומם. מדידת המבנים, תיעודם וניתוח מצבם הפיסי מהווים פעולות מקדימות, הכרחיות, לפני הכנת תכניות מפורטות לשימור, פיתוח, והכשרת המבנים לשימוש מחודש.

מס	שם האתר	מהות המיזם	סטטוס
1	אשדות יעקב	מדידה, תיק תיעוד, סקר הנדסי	בהכנה
2	אשקלון - בית האמידים	מדידה, תיק תיעוד, סקר הנדסי	בהכנה
3	באר שבע - מגדל המים	תיק תיעוד	בהכנה
4	באר שבע - אנדרטת הנגב	מדידה, תיק תיעוד, סקר ותכנון הנדסי	בהכנה
5	בורגתה - גן הילדים	תיק תיעוד, סקר ותכנון הנדסי	בהכנה
6	ירושלים - בית כנסת בית מנחם	מדידה, תיק תיעוד, סקר ותכנון הנדסי	בהכנה
7	בית קשת - בית הביטחון	תיק תיעוד, סקר הנדסי	בהכנה
8	בן שמן - מכינה קדם צבאית	מדידה, תיק תיעוד, סקר ותכנון הנדסי	בהכנה
9	בת ים - בית ריבק	סקר הנדסי	בהכנה
10	הראל - בית טוביאנסקי	מדידה, תיק תיעוד, סקר הנדסי	בהכנה
11	זרזיר - ביה"ס	מדידה, תיק תיעוד, סקר הנדסי	בהכנה
12	חדרה - בית הכנסת הגדול	מדידה, תיק תיעוד, סקר ותכנון הנדסי	בהכנה
13	חיפה - בית הכנסת הדרת קודש	סקר ותכנון הנדסי	בהכנה
14	טבריה - מרכז הרמב"ם	מדידה (השלמה), תיק תיעוד	הסתיים
15	ירושלים - בית הצייר	מדידה, תיק תיעוד, סקר ותכנון הנדסי	הסתיים
16	כפר ברוך - מחסן הדייג	תיק תיעוד, סקר ותכנון הנדסי	בהכנה
17	כפר השילוח - חצר בית הכנסת	פיתוח, תכנון הנדסי	בהכנה
18	כפר סילבר - מגדל המים	מדידה, תיק תיעוד, סקר ותכנון הנדסי	הסתיים
19	לקיה - בית באר	מדידה, תיק תיעוד, סקר ותכנון הנדסי	בהכנה
20	מזכרת בתיה - באר הרב	מדידה, תיק תיעוד, סקר ותכנון הנדסי	בהכנה
21	מטולה - בית הכנסת	מדידה, תיק תיעוד, תכנון הנדסי	הסתיים
22	מכון איילון - צריפים	תיק תיעוד	בהכנה
23	מפלסים - המאפיה	סקר הנדסי	בהכנה
24	מקווה ישראל - עמדות הביטחון	מדידה	הסתיים
25	נצרת - שנלר	תיק תיעוד, מדידה, סקר הנדסי	בהכנה
26	עפולה - כפר הילדים	סקר הנדסי	בהכנה
27	פטיש - בית הכנסת	מדידה, סקר ותכנון הנדסי	בהכנה
28	ריחנייה - המעיין ההיסטורי	תיק תיעוד, מדידה, סקר הנדסי	בהכנה
29	שוקת - משטרת הרוכבים	תיק תיעוד, סקר ותכנון הנדסי	בהכנה

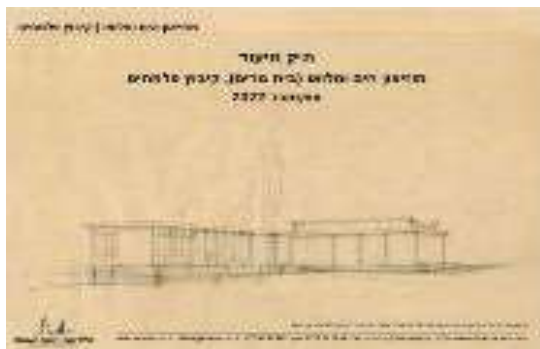
מס	שם האתר	מהות המיזם	סטאטוס
30	שעב - הכנסייה הקתולית	תיק תיעוד, מדידה, סקר הנדסי	בהכנה
31	שער מנשה - מגדלים	מדידה, תיק תיעוד	בהכנה
32	תל אביב - מתחם מונטפיורי	תיק תיעוד, מדידה, סקר הנדסי	הסתיים

רמת הגולן, אפיק, בית הקצינים הסורים

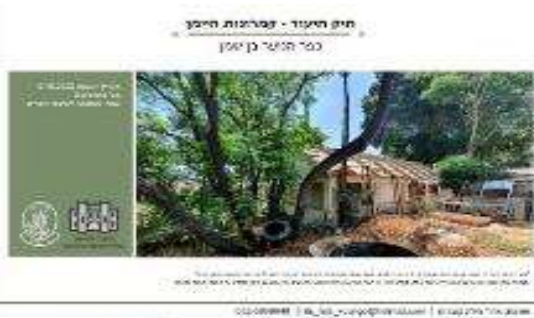
טבריה, מרכז מורשת הרמב"ם

פלמחים, מוזיאון הים

תל עובדיה, צריף המחקר, עמק הירדן

בן שמן, קמרונות היימן (המכינה הקדם צבאית)

בית חנן, בית העם

סדום, "בית המלח"

כפר סילבר, מגדל המים

סקרי שימור במועצות האזוריות

בשנת 2022 קידמה המועצה, בשיתוף אגף מורשת במשרד ירושלים ומורשת והשלטון המקומי "קול קורא" לעריכת סקרי שימור בתחום המועצות האזוריות, בהן טרם בוצעו סקרי שימור.

מטרת סקרי השימור היא ליצור בסיס נתונים שיסייע לקידום התכנון והשימור הפיזי של האתרים, להשמשה נכונה וראויה של האתרים המתאימים לכך לצרכי ציבור, ליצירת רשימות מצאי לאתרים היסטוריים והאתרים המוצעים לשימור, בתחום המועצות האזוריות ולהגן עליהם בכלים סטטוטוריים, למינוף תיירות, חיזוק הזהות והגאווה המקומית וכן להטמעתם של האתרים במערכת הגאוגרפית תכנונית (GIS) של הרשות. במסגרת זו, ערכה המועצה סקר במועצה האזורית ערבה תיכונה.

במסגרת "קול הקורא" נבחרו 13 מועצות אזוריות בהן יקודמו סקרים במימון משותף הן של המועצה (באמצעות אגף מורשת במשרד ירושלים ומורשת) והן של המועצות האזוריות.

מס	שם האתר	מהות המיזם	סטטוס
1	מטה בנימין	סקר מבנים לשימור	בהכנה
2	שומרון	סקר מבנים לשימור	בהכנה
3	גזר	סקר מבנים לשימור	בהכנה
4	לב השרון	סקר מבנים לשימור	בהכנה
5	חבל יבנה	סקר מבנים לשימור	בהכנה
6	הר חברון	סקר מבנים לשימור	בהכנה
7	עמק יזרעאל	סקר מבנים לשימור	בהכנה
8	דרום השרון	סקר מבנים לשימור	בהכנה
9	אשכול	סקר מבנים לשימור	בהכנה
10	מרחבים	סקר מבנים לשימור	בהכנה
11	עמק הירדן	סקר מבנים לשימור	בהכנה
12	עמק חפר	סקר מבנים לשימור	בהכנה
13	הגליל התחתון	סקר מבנים לשימור	בהכנה

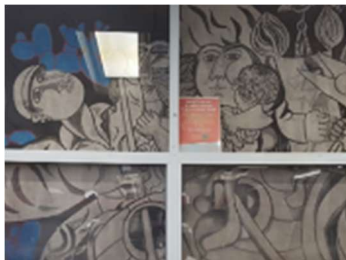
שימור אומנות קיר בשיתוף "אגף מורשת" ויד יצחק בן-צבי

אמנות הקיר היא חלק מנוף הארץ. היצירות: בציור, בתבליט, פסיפס ועוד מגוון סגנונות וטכניקות, קבועים על קירות של מבני תרבות, מוסדות ציבור, מבני דת ובתים פרטיים מבפנים ומבחוץ, חלקן על סף הרס ושכחה, חלקן נפגעו בשיני הזמן.

לאחר ביצוע סקר מקיף, נמשך בשנת 2022 בפרויקט שימור ציורי קיר נבחרים, במימון אגף מורשת במשרד ירושלים ומורשת, יד יצחק בן צבי ובניהול המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל.

הפרויקט מהווה חלק מתוכנית רב שנתית לשימור ציורי הקיר בישראל. במסגרת פיילוט ליישום התוכנית בוצעו מספר עבודות שימור לעבודות קיר: כפר אוריה בית העם, קיבוץ מעלה החמישה בית צילה, קיבוץ אפיקים בית איתמר, ירושלים בית ספר תלי. להלן דוגמאות מציורי הקיר שקודמו לטיפול במסגרת פרויקט זה:

מס	מיקום	היצירה	סטאטוס
1	ירושלים	פסיפס מעון גן הכוזרי - נעמי הנריק	בביצוע
2	שלומי	בית עפיה	בביצוע
3	גבעת חביבה	ווייל שרגא - סיפורה של חביבה רייק	לקראת ביצוע
4	ירושלים	פסיפס מוסררה	לקראת ביצוע
5	ירושלים	גבעת רם, שדרת היצירות בקמפוס	בקידום
6	מעברות	רפפורט נתן - נעורים - בית מנחם	בבחינה

ירושלים, רמות אשכול, ספינת מעפילים

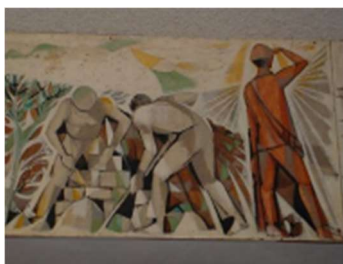
אשדות יעקב איחוד, חיי הקיבוץ

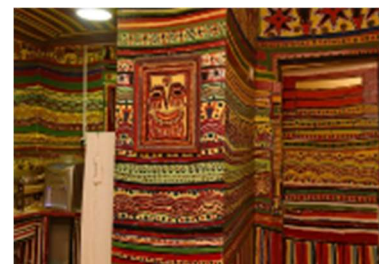
עין המפרץ, "החלוצים"

מעברות, נעורים

גבעת חביבה, שרגא ווייל

שלומי, בית עפיה

עין שמר, נערה עם ביכורים

סתריה, חזית בית יובל

פרויקטים וסקרים במגזר הערבי והצ'רקסי

בשנת 2022 הוחל בתוכנית חומש לחיזוק שימור המורשת בחברה הערבית בישראל באמצעות ביצוע עבודות שימור, פיתוח והמחשה של מבנים בעלי ערך לשימור במגזר הערבי במרחב הכפרי ובמרחב העירוני. התכנית מקודמת על ידי המועצה לשימור אתרים בשיתוף הרשויות המקומיות הערביות.

מלבד מיזמים פסיים, כוללת התכנית גם הכנת סקרים תיעודיים. במסגרת הפרוייקט, פרסמה המועצה לשימור אתרים "קול קורא" להגשת בקשות לקידום פרוייקטים שונים, ועדה ציבורית מלווה בוחנת את ההבקשות ובוחרת את המיזמים הנבחרים.

דוגמאות:

עין מאהל, ביה"ס המנדטורי

כפר יאסיף, המוזיאון

לקיה, בית הבאר

רהט, בית הספר המנדטורי

נצרת, מבנה שנלר

ראמה, המוסקוביה

כפר כמא, בית שוגאן

קלנסואה, ביה"ס למוסיקה

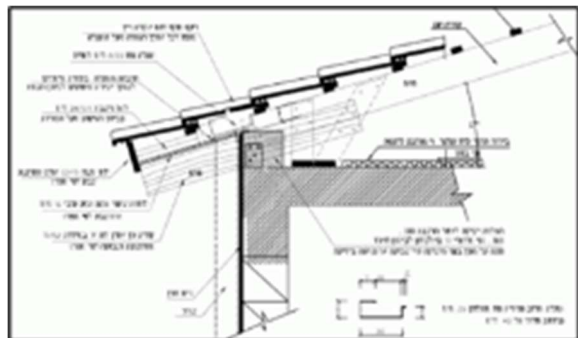

קטלוג פריטי שימור

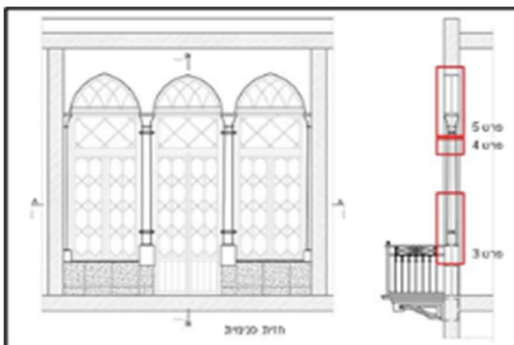
בשנת 2022 הוחל בקידום בניית קטלוג לפריטי שימור. הקטלוג המוצע יכלול את פרטי השימור של מרכיבי המבנים ההיסטוריים וסביבתם הקרובה, ויתבסס על ניתוח ובניית מצאי פרטי השימור, ניתוח טיפולוגי על בסיס חלוקה אזורית, תקופתית ותרבותית, מיון קטלוגי ועריכה. כ'פילוט' יערך ניתוח ועריכת קטלוג לריצוף ההיסטורי לסוגיו.

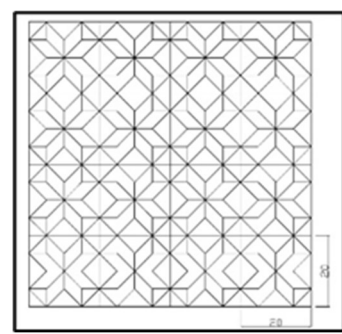
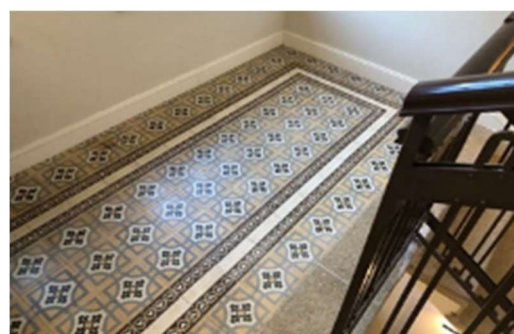
טכנולוגיית קירות ושלד הבניין

קירוי וגגות מבנים

פרטי פתחים: חלונות, דלתות

ריצוף וחיפוי

מחוזות המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

מחוז צפון

מחוז ארצי ערבי וצ'רקסי

מחוז גליל מערבי, חיפה ומנשה

מחוז מרכז

מחוז תל-אביב

מחוז ירושלים, הרי יהודה ואיו"ש

מחוז דרום

תחום סטטוטוריקה מחוזות ופיתוח מדיניות שימור

האגף הוקם לקידום מעמדה המקצועי של המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל בתחום התכנון והסטטוטוריקה להבטיח השפעה ומעורבות מקצועית בתחום שימור המורשת הבנויה בעת החדשה, לקדם ראייה כלל ארצית ולהוות גורם מקצועי מרכזי, מלווה ומנחה את הגורמים המעורבים בארץ.

מטרתו: גיבוש סטנדרטים מקצועיים בשיתוף גורמים נוספים מהרשויות ומהאקדמיה, מתן סיוע וטיפול כוללני למחוזות, פיתוח כלי עבודה ומסמכי מדיניות שימור לנוכח האתגרים מול לחצי הנדל"ן ותהליכי התחדשות עירונית החלים במתחמים ההיסטוריים.

האגף מרכז את פורום מנהלי המחוזות, אחראי על פיתוח כלים ופתרונות יישומיים, שיסייעו למנהלי המחוזות בעבודתם בשטח, לעבודת ועדות השימור ברשויות ולועדות התכנון השונות, מיפוי צרכים, שימור ידע תוך ארגוני וקידום מערכת GIS, קידום השתלמות והטמעת ידע בקרב עובדי מערכות התכנון הרישוי והאכיפה לאור ההכרה כי גם בעת זו, רבים מקרב העובדים בועדות התכנון והבניה, והגורמים המלווים התכנון והביצוע בהם: ראשי מחלקות, מידענים, בודקי היתרים, מנהלי רישוי ומפקחים- עדין אינם מצויים דיו בתחום השימור והפוטנציאל הגלום בו.

ייצוג המועצה לשימור מול מנהל התכנון; לאור לחצי הפיתוח שהתרבו כתוצאה מציפוף בניה במרכזי הערים ההיסטוריות ומקידום תוכניות במסגרת **ותמ"ל** (הועדה הארצית לתכנון ולבניה של מתחמים מועדפים לדיור) **ותת"ל** (תוכנית לתשתיות לאומיות) העוקפות הליכי תכנון רגילים, רוכז מאמץ, תוך שיתוף פעולה רחב ומקצועי עם האגף הבכיר לתכנון מרחבי ותחום השימור, לפיתוח כלי עבודה ומדיניות ארצית יחד שיוכלו לתת מענה לדבר. במהלך שנת עבודה 2022 נעשה קידום משמעותי במיפוי האתגרים והחסמים של תחום השימור, בהובלת תחום השימור הארצי והתחדשות עירונית, וחשיבה הוליסטית רב מערכתית על פתרונות אפשרויים בתחום התכנון, הרישוי, הפיקוח, האכיפה והתחזוקה, סוכמו קווי מסגרת ויעדים משותפים:

השתלמויות לאנשי המערכת בסיוע שלנו

קידום מסמכי מדיניות בנושאים שונים דוגמת רישוי, שמאות, תיעוד מרחבי, שימור בשטחים גליליים ומסמכים נוספים. לבקשתנו ולאור לחצים שהופעלו על המנהל באשר למשטרות הטגארט הוחלט על קידום מדיניות ארצית לנושא (יפורט לעיל)

פיתוח קורס שימור ייעודי למתכננים ובודקי תוכניות

תמיכה וסיוע **בהנגשת מידע מהמועצה לשימור** למהנדסי ערים, אדריכלי ערים, בודקי תוכניות והשלטון המקומי בפרומים ובזימון לכנסים קידום אחידות במושגים המקצועיים (רשימות שימור סקרים, פעילות ועדות השימור, רמות התיעוד, נהלי עבודה ועוד) בין הרשויות, קידום הליכי רישוי ואכיפה, ועוד.

קורס שימור המורשת הבנויה

קורס שימור ייעודי לגורמי תכנון מובילים ברשויות המקומיות ובכירים במנהל התכנון, התקיים השנה לראשונה ביוזמה והובלה משותפת של תחום שימור ארצי במינהל התכנון והתחום מטעם המועצה לשימור אתרים, ובמסגרתו נתנו כלים יישומיים לעבודת הרשויות תוך תרגול מקרי מבחן מהשטח בנוסף התקיימו שני סיורים בסיוע ושותפות מנהלי המחוזות של המועצה.

הקמת מרכז השידור הציבורי (רשות השידור תל אביב)

בהמשך להצלחת המאבק הציבורי להצלת האולפנים, בתי הטמפלרים והבאר ההיסטורית במתחם ששימש את מערכת הרדיו של "קול ישראל", מקודם במקום **מרכז השידור הציבורי** פרויקט משותף למשרד ירושלים ומורשת, לשכת העיתונות הממשלתית, עיריית תל אביב יפו והמועצה לשימור.

מסמך מדיניות ארצי שימור מצודות הטגארט

מסמך היוצר קווים מנחים לשילוב הטגארטים בתוכניות, הבטחה לשימורם והשמשתם תוך

שמירה על צביונם וערכיהם האדריכליים וההיסטוריים וההכרה בחשיבותם כמכלול. מסמך מסכם תהליך שהוביל מנהל התכנון בשיתוף המועצה לשימור אתרים והדירור הממשלתי שנועד לתת מענה לשטח מול הרצון לשימור

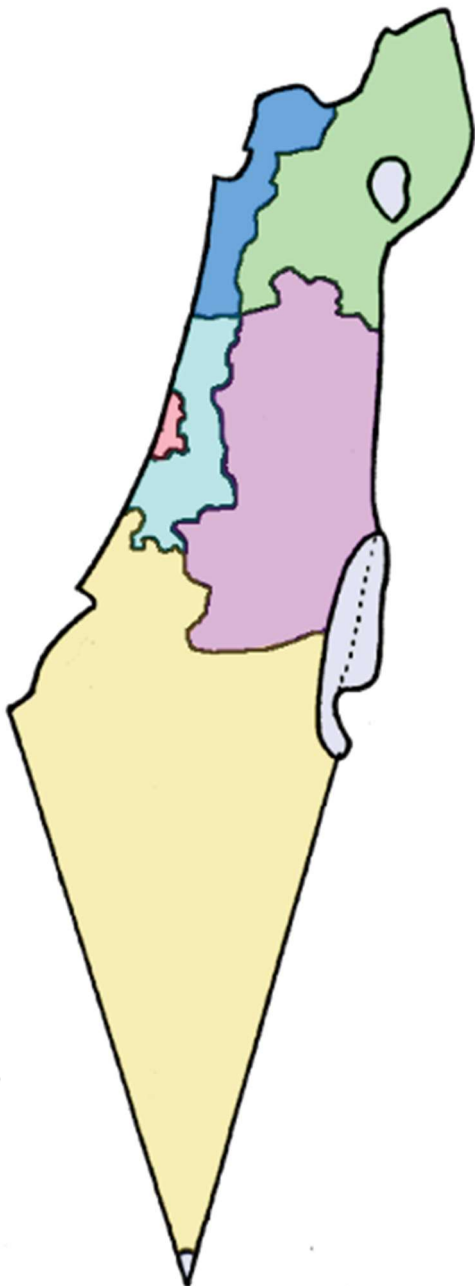
המשטרות במסגרת תוכניות פיתוח שקראו להריסתן. המועצה לשימור אתרים הקדישה תשומת לב מיוחדת למתחמי משטרות הטגארט שרבות מהן מאוישות עד היום ביחידות משטרה, שב"ס וצה"ל, ואחרות נטושות או ממתונות ליוזמות גאולה.

הקמת המשטרות הייתה מיוזמות הבנייה הציבוריות הגדולות ביותר שידעה הארץ, והיא נקודת ציון חשובה בהיסטוריה האדריכלית והצבאית של ארץ ישראל בתקופת המנדט.

שנת פעילות 2022 התאפיינה בצמיחה בהיקפי ואיכות העבודה במחוזות בשנה זו חלה עליה משמעותית במגמת קידום תכונות בנייה על ידי הרשויות וגורמים פרטיים; התדירות והיקפי הגשת התוכניות חייבו הגדלה משמעותית בהיקפי הגשת ההתנגדויות לתוכניות וייזום תוכניות חלופיות מטעם המחוזות. אלה העלו את הצורך לפעולה לשיפור תשתיות וכלי עבודה דיגיטליים למנהלי המחוזות, השתלמויות והכשרת מתמחים שאפשרו יצירת תוכניות, הדמיות ומודלים.

דו"ח זה מציג מספר מאבקים ציבוריים ומקרי מבחן משמעותיים מתוך מאות שהובילו השנה מנהלי המחוזות ברחבי הארץ.

מחוז צפון
מחוז חיפה, גליל מערבי ומנשה
מחוז מרכז
מחוז תל אביב
מחוז ירושלים ואיו"ש
מחוז הדרום
מחוז ארצי ערבי וצרקסי

מאבקים ציבוריים ויוזמות שימור

מקרי בוחן אחדים לדוגמא:

מחוז צפון

טבריה

הגנה על מבני מגורים טבריינים טיפוסיים:

המועצה נאבכת יחד עם הוועדה המחוזית צפון כנגד הריסת מבנים היסטוריים, במיוחד מבני המגורים שאינם מוכרים כמונומנט היסטורי. זאת מתוך הכרה בחשיבות שימור שרידי רקמת העיר העתיקה בשל ערכיה ההיסטוריים, אורבניים ותיירותיים וקידום מתווה הנחיות לשימורם.

מועצה אזורית הגלבוע

קואופרטיב שאן-חרוד-תבור, תוכנן על ידי האדריכל שמואל ביקלס. המתחם ניצל מהרס לאחר מאבק ממושך של המועצה לשימור אתרים בשת"פ עם המועצה האזורית הגלבוע והוכרז לשימור כחלק ממגמה שמובילה המועצה לשימור אתרים לשימור מבני תעשייה במרחב הכפרי ושימוש מחודש בהם.

קואופרטיב שאן תבור חרוד
הקמרונות החדשים בלבן

קיבוץ תל יוסף

בהמשך לפנייה של קיבוץ תל יוסף למועצה לשימור אתרים לאישורה להניח פאנלים סולאריים על גג חדר האוכל של הקיבוץ בתכנונו של ליאופלד קרקואר. חדר האוכל, נחשב לאחת מיצירות המופת של האדריכלות הבינלאומית בישראל. לאור סימונו כמבנה לשימור,

חדר האוכל בתל יוסף

ניתן היה לדחות את הבקשה מחשש לפגיעה בחזות המבנה. המועצה לשימור אתרים בחנה את הנושא מתוך רצון לסייע לקיבוץ ולאפשר את ההצבה במידה ויהיה תכנון שיאפשר זאת ללא פגיעה בחזות. לאחר דיון על מיקום ההצבה וזוויות ההנחה, בוצע המיזם מבלי לפגוע בחזותו ובעיקר

כלפי הצופים אל החזית הראשית מהשדרה המרכזית של הקיבוץ.

נוף הגליל, מתחם שפרינצק – בית ההבראה של יעקב רכטר

שינוי תכנית הרסנית למתחם, שאושרה בעבר בוועדה המחוזית צפון ויצירת תוכנית חדשה שתשמר את ערכיו הארכיטקטוניים של האתר ללא פגיעה בזכויות הבנייה של היזם. מקור

ההצלחה בשיתוף פעולה של כל הנוגעים בדבר: רשות מקומית נוף הגליל, היזמים, אדר' אמנון רכטר וחשיפה תקשורתית.

מחוז ארצי ערבי וצ'רקסי

תהליך העבודה שונה מעבודות המחוזות האחרים, לאור המודעות הציבורית הנמוכה לשימור. דגש מיוחד ניתן השנה להקמת ועדות, מיפוי ועריכת סקרים ומניעת הרס מבנים ועבודות שימור.

כפר טורעאן, מבנה היסטורי מהתקופה העות'מאנית

בכוונת הרשות המקומית להרוס את המבנה לצורך הרחב כבישים. הוגשה התנגדות מטעם המועצה לשימור אתרים שהתקבלה והרשות המקומית חזרה מבקשתה.

כפר אעבלין, מבנה פרטי היסטורי מהתקופה העות'מאנית

בקשה להיתר הריסה למבנה היסטורי עות'מאני. הוגשה התנגדות המועצה לשימור אתרים לוועדה התכנון והבנייה גבעות אלונים.

מחוז חיפה

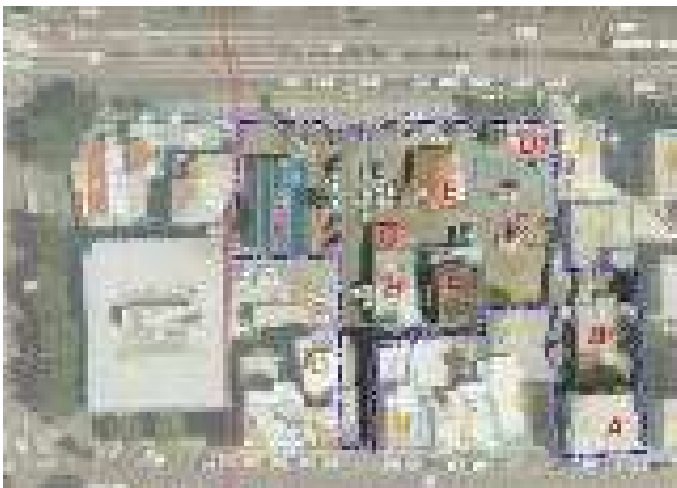
חיפה, מתחם המניפות שושנת הכרמל

מתחם המניפות בתכנונו של האדריכל ריכרד קאופמן משנות ה-30, יצר מתחם ייחודי בעקבות שיפולי הקרקע, הכולל עצים שנטעו ומבנה שהוכרז לשימור (שושנת הכרמל 32א). למתחם הוגשה בקשה לתכנון חדש, שאינו מתייחס לערכים השונים באתר. המועצה לשימור אתרים הצטרפה למאבק הציבורי של תושבי השכונה. בעקבות המאבק הוחלט ברשות, כמענה מידי, לתת הנחיות תכנון למתחם ובנוסף לנסח הוראות מעבר גם עבור בקשות נוכחיות. ועדת הערר החזירה את הדיון לוועדת השימור העירונית.

חיפה, העצמאות 88, מתחם עירוני בלב העיר התחתית - 'מידטאון'

מתחם עירוני ברחוב יפו בו מבנים לשימור בדרגות שימור שונות. הופנה לוועדה המחוזית לאחר הנחיות של ועדת שימור עירונית. התוכניות המוצעות אינן מתחשבות במבנים לשימור

כלל, ואף אין המלצה מוועדת השימור. במתחם קיימים מספר מבנים היסטוריים בעלי חשיבות וערכים אדריכליים, עירוניים ותרבותיים, חלקם מהשרידים האחרונים שנותרו מהמרקם ההיסטורי של העיר העתיקה בחיפה.

מחוז מרכז

כפר סבא, מאבק לשימור הטגארט

המועצה לשימור אתרים, ניהלה מאבק ציבורי לשימור משטרת הטגארט שיועדה להריסה במסגרת תוכנית פיתוח למקום שמובילות רמ"י והדיור הממשלתי. הלחץ הציבורי, לצד עבודה

מקצועית של הוועדה המחוזית והעירייה, נבחרה החלופה המאפשר שימור המבנה לצד פיתוח המרחב עם בנייה חדשה. מאבק זה היה אחד הטריגרים המרכזיים להחלטה להוביל מדיניות ארצית מטעם מנהל התכנון.

גבעת חן, התנגדות המועצה לתוכנית במושב

בפאתי מושב גבעת חן, בשטח המכונה 'הקיבוץ', ששימש מרכז הכשרה למספר גרעיני התיישבות, נותרו מספר בתי קיבוץ. 3 מבנים יועדו להריסה במסגרת תוכנית תת"ל/15 – מסילת השרון ודרך 531 שיזמו משרד התחבורה באמצעות מע"צ, רכבת ישראל וחברת נתיבי איילון. בפועל המבנים לא נהרסו, והמועצה לשימור פועלת ציבורית במסגרת המנגנון של תכנית השבת שטחים ודורשת החזרת שטח זה מתוך התוכנית לטובת שימורו.

מחוז תל אביב

תל אביב

נוה צדק, קולנוע עדן

המועצה לשימור אתרים הצטרפה למטה המאבק של תושבי השכונה לאור אישור היתר בנייה להסבת קולנוע עדן המיתולוגי לבית מלון (שימור + תוספת 2 קומות). לכתב הערר צורפה חוות דעת מקצועית מטעם המועצה לשימור אתרים, באשר לחשיבות שימור המבנה

כמוקד ציבורי לאור היותו אייקון היסטורי ותרבותי של העיר.

נוה צדק, האוטונומיה הרוסית

מתחם האוטונומיה הרוסית מהאתרים החשובים שנתרו בשכונת נוה צדק ומהווה עדות היסטורית, תרבותית ואדריכלית לתכנון השכונה. המתחם הוצא מתוכנית השימור של תל אביב תוך הבטחה שיוגן במסגרת תוכנית

יעודת לנוה צדק. מהלך זה לא קרה והמועצה לשימור יצאה למאבק למען ההגנה על המתחם מול תוכניות יזמיות.

נוה שלום, מתחם שערי תורה

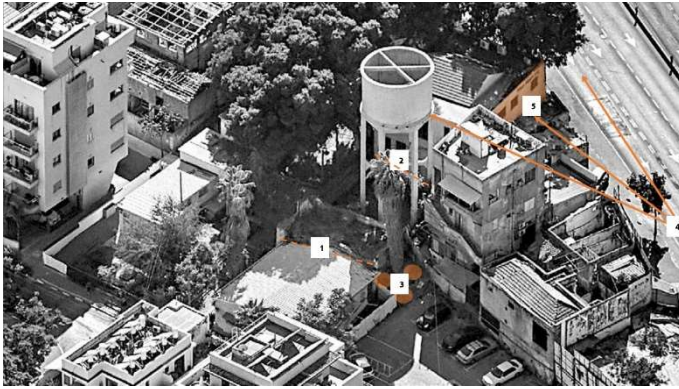

לאחרונה, החלו עבודות בינוי ופיתוח במתחם ההיסטורי, כחלק מפרויקט שימור, פיתוח ובינוי חדש. השטח שייך ליזם פרטי. המועצה לשימור אתרים, נאבקת מזה שנים לשימורו של המתחם החשוב, פועלת לוודא כי בית הכנסת בית המדרש ובית המלאכה

ישומרו ויוגשו לציבור על פי התוכניות וכן שהתכנים של בית המלאכה שמיועד לשימוש ציבורי, יכבדו את המתחם ואת הערכים ההיסטוריים, התרבותיים והקהילתיים של האתר.

מתחם מונטפיורי

במסגרת השלמתו של תיק תיעוד לבית הכנסת במתחם מונטפיורי, שהמועצה לקחה על עצמה, הסתבר שמקודמת תוכנית סביב המתחם, המבקשת בין היתר לייצר מנגנון כלכלי של מימוש השימור במבנים ההיסטוריים במתחם (בית הכנסת, מגדל המים, בית הבאר

ובית ויצ"ו). לאור זאת, המועצה לשימור לקחה על עצמה לקדם תיק תיעוד מתחמי שיכלול גם המלצות שימור וטיפול במרחב הציבורי סביב האתרים.

הרצליה, בית קפה גלי ים

לבקשה להיתר לשימוש חורג, המועצה שותפה למאבק ציבורי עם תושבי אזור ג בהרצליה

למען הבטחת שימורו של מבנה בית הקפה מיתולוגי, ברחוב נורדאו המיועד לשימור מחמיר בתוכנית השימור המאושרת שנסגר בשנים האחרונות ומשמש כשיבה. ההתנגדות המופרטת שהגישה המועצה לוועדת הרישוי בגין תוכנית הסותרת הוראות תוכנית

השימור התקבלה במלואה והבקשה נדחתה על ידי ראש העיר והוועדה.

רמתן גן, התנגדות לתוכנית השימור

המועצה הגישה התנגדות לתוכנית השימור של רמת גן שאושרה להפקדה. בהתנגדותנו עמדנו על כך כי על אף שהתוכנית ראויה וערוכה היטב, עדיין נדרשים כמה דיוקים על מנת לוודא שהמרקמים לשימור והמתחמים החשובים בעיר: לב העיר (תוכנית קאופמן)

ותל בנימין, ישמרו ויהיו כפופים להנחיות מרחביות לשימור ולפיתוח המרחב. בנוסף נערכת המועצה לקראת הדין בהתנגדויות לתגובה עזה להערכות נוספת לאור מהלך חד צדדי ולא

ערכי שבצעה הנהלת העיר עת הגישה התנגדות עצמית העלולה להעמיד בסכנה את אישור התוכנית כולה.

רמת גן, שיכון הרופאים, תל השומר

בעקבות התעקשות המועצה לשימור לשימורם והשמשתם, לצרכי ציבור של מבני 'ניסן' (מחסנים בריטיים), המיועדים לשימור בדרגה ב', שסומנו להריסה במסגרת תוכנית המקודמת במקום (בשטח מחנה תל השומר השייך לרמת גן) אומצה עמדת המועצה בתמיכת הצוות המקצועי של

הוועדה המחוזית והתקבלה החלטה לשמר שני 'ניסנים' מתוך השלושה. זו דוגמא טובה לשימור שרידי בסיס צבאי ושימוש מחודש במרחב העירוני.

חולון, תוכנית למבני ציבור

התנגדות לתוכנית למבני ציבור בחולון בסמכות ועדה מקומית הוגשה בסיוע תושבים פעילים משכונת אגרובנק. ההתנגדות, שהתקבלה ואומצה על ידי הרשות המקומית, עמדה על הצורך טיב את פרק השימור בהוראות המחייבות של התוכנית, ולוודא כי

בכל תוכנית המבקשת לשלב מבנה ציבור באתר לשימור, יתקיים דיון בוועדת השימור. בנוסף הוחלט כי מבנים לשימור בדרגה א' לא יוכלו לקבל תוספות בניה מתוקף תוכנית זו.

מחוז ירושלים

ירושלים

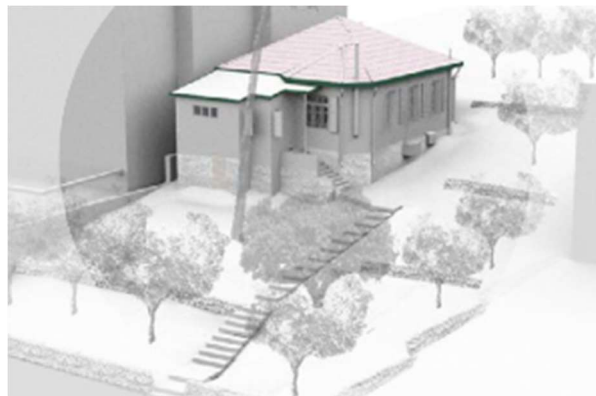
רחוב קלאוזנר 14 תלפיות, מבנה סמוך לבית שי עגנון

המועצה מתנגדת לתוכנית בניין עיר מס' 1721 שאינה תואמת את התוכנית לשכונת תלפיות ומבקשת תוכנית שתואמת באופייה ובנפחייה, להבטחת השימור המירקמי לתוכנית תלפיות, שבהוראותיה נקבע כי תהייה בנייה בגובה 3 קומות עם 75 אחוזי בנייה בלבד (ולא כמו שבתוכנית המוצעת להקמת 22 יחידות דיור בבניין בן 6 קומות ובגובה 24.00 מ' עם זכויות בנייה כוללים של כ- 450 אחוז).

בית הכרם, רחוב החלוץ 35

בהתאם לתכנית המתאר 16000 ורשימת השימור השכונתית בהן נקבע כי יש לשמור על הבית באופן מלא "בניין לשימור מלא ללא תוספות, זכויות הבנייה במסגרת התב"ע נוצלו", לקיים ולשמור את הנחיה זאת כלשונה.

בית אליעזר ותלמה ילין

התנגדות לתוכנית בנייה על הבית שהינו הבית הראשון בשכונת רחביה. טרם התקיים דיון והחלטה.

בית הרב קוק, ערר

התנגדות המועצה לשימור אתרים התקבלה בערר לתוספת 2 קומות מעבר לתכנית המאושרת (3623), וזאת משום שהיא תשנה את קנה המידה של המבנים באזור ותאפיל על

הסמטה ההיסטורית המובילה למתחם בית אנה טיכו ושבודפן הצפונית שלה ניצב בית הרב קוק.

ירושלים, בנייני האומה

המועצה לשימור אתרים דרשה מהיזמים (מרכז הקונגרסים הבינלאומי בנייני האומה) להכין תב"ע חדשה לשימור ופיתוח מתחם בנייני האומה כך שתכלול שימור המבנה ובהוראותיה ליווי יועץ לשימור לכל העבודות שיערכו במקום.

מחוז דרום

באר שבע, מתחם ברגמן (המכון לחקר הנגב)

המכון הוקם ביוזמתו של דוד בן גוריון, שראה בפיתוח הנגב כעתידה של מדינת ישראל. המכון משך אליו חוקרים ציוניים חלוציים, שהזדהו עם רעיון פיתוח החיים בנגב ופתחו צמחים שניתן יהיה להפוך לתוצרת חקלאית, שתפריח את השממה ותהווה מקור לפרנסה לתושבים שיגיעו ליישב את הנגב. אינסוף פטנטים יצאו מהמקום, החשוב שבהם הוא האוסמוזה ההפוכה, ששינתה את פני הטכנולוגיה של המאה ה-20, כאשר אפשרה להתפיל מים מלוחים לצרכי שתייה וחקלאות.

ועד פעולה ציבורי בו שותפה המועצה לשימור אתרים יחד עם נאמני שימור, עובדי המכון לשעבר, חוקרים מדענים ועובדי אוניברסיטה בעבר ובהווה, גופים ירוקים, תושבי העיר והשכונה הסמוכה, התאגדו להגשת התנגדות לתכנית המקודמת במקום. התנגדות לתכנית המוצעת נועדה להבטיח שימור ערכי המקום האדריכליים ובעיקר הגנה ושימור הצמחייה ההיסטורית הייחודית, שחשובה בשל הגנטיקה שלה כבסיס לפיתוחים החקלאיים. בנוסף נערכו סיורים בתוך המכון בהובלת פרופ' יוסי מזרחי, מהחוקרים המובילים, במטרה להעלות את המודעות וליצור זיקה ציבורית רחבה למקום, בנוסף לחשיפה תקשורתית בכל אמצעי התקשורת.

אשקלון, בית הפרדסן האחרון

במסגרת הכנת תכניות להרחבת כביש 4 ולאור פיתוח העיר אשקלון קיימת סכנה להרס בית הפרדסן האחרון שנותר מכפר חמאמה (אחרי שנהרסו 2 בתי באר שהיו בשכונת 'עיר היין') המוקם בצומת דרכים חשוב, מערבה למגדל ולים, ודרומה לעזה, מזרחה

לכיוון ג'וליס וצפונה לכיוון יפו. המועצה לשימור אתרים יצאה בקריאה לשימור חומות האתר ההיסטורי, ולהנמיך ככל הניתן את רמפות הכניסה לעיר, במטרה לשמור על נראות הבית מהציר הראשי (כביש 4), לצד שמירה על האלמנטים המקוריים של החומה המקיפה את האתר. הנושא הובא לוועדת השימור בסיוע פעילים מקומיים תוך דרישה לגדר את האתר.

אתרי המועצה לשימור אתרי מורשת בישראל

מוזיאון הרעות, מצודת כ"ח

חצר כנרת

משטרת נהלל ההיסטורית

אתר רכבת העמק

מחנה המעפילים, עתלית

מרכז מבקרים מקוה ישראל

בית ילין במוצא

אתר הפרדסנות ע"ש מינקוב, רחובות

מכון איילון, גבעת הקיבוצים, רחובות

מוזיאון הרעות, מצודת כ"ח

- ביסוס המוזיאון כמקום לאירועים תרבותיים. במהלך השנה, התקיימה סדרה של מפגשי תרבות, "בצ'זבט ובשיר".
- טקס יום השנה – בו נתנו במה למשפחות הלוחמים והנופלים. הטקס היה מיוחד.
- התקיימו פעילויות רבות לבתי ספר, פעילות חינוכית לקראת יום הזכרון ויום העצמאות.
- ביום העצמאות, נרשם שיא של מבקרים, הגבוה ביותר מאז שנת הפתיחה ועמד על כ-550 מבקרים.
- הפקה של חוברת 'מגלי העבר' ופינות משחקים למשפחות עם ילדים צעירים.

מבקרים

המטרה לחזור להיקף המבקרים שהיו טרם הקורונה ולפעול להעלות מספרם בשנה הבאה. היעד לשנת 2023 לעבור את 22,500 מבקרים. בשנתיים האחרונות, צפינו בשינוי אופי המבקרים: חלה ירידה במספר הקבוצות ועלייה במספר המבקרים המזדמנים. בעקבות כך, פותחו יותר פעילויות למשפחות, כמו: חוברת 'מגלי העבר', פינת תחפושות פלמ"ח, פינות משחקים, פעילות חווייתית כמו 'אנו הפלמ"ח' ו'לילות פלמ"ח' (א"ש לילה) ועוד. אחד הגורמים שהשפיע על מספר המבקרים המזדמנים הוא פרויקט 'שבת ישראלית'. שינוי נוסף ומשמעותי שחל באופי המבקרים הורגשה בירידה משמעותית במספר החיילים, שהיו עד 46% מהמבקרים עד 2019.

חצר כנרת

פרויקטים בפיתוח

פרויקט "הזנק" – מטעם משרד התרבות והספורט הכולל, פיתוח החדר הצפוני של האגף

המשקי שיכלול: חדר תלבושות, מקום לצילום, להרקדה, להמחזה ופעילויות נוספות.

לילות כנרת – פרויקט בשלב ראשוני. בתכנית, לסיימו עד סוף 2023

סרט לאתר – נכתב תסריט

מסבירן גל הרצל – בבית העלמין כנרת, נחנך בכ' תמוז תשפ"ב (יום פטירתו של הרצל), בטקס שנערך בבית העלמין והמשיך בחצר כנרת במבואה.

אירועים

צעדת השימור – התקיימה "במשעולים בין דגניה לכנרת".

ערבי שירה – שרים עם דני עמית, שירת רבים בליווי סולנים. ערב שירים רוסיים.

ימי עיון

- **"עדשים וגשמים"** – ערב המוקדש לסיפורם של להקת הגשמים
- **"מושבה בודדה"** – סיפור מסתורי שקרה במנחמיה בראשית המאה ה-20, הקרנת סרט ושיחה עם היוצר
- **אחת אחת לחוות העלמות** – יום עיון לבנות העלייה השנייה ותרומתם לשיווין בין המינים.

פעילויות קיץ

- טיול עששיות, סיורים מזמרים
- שבת ישראלית
- אירוח בחצר בימי שישי ושבת

תוכניות חינוכיות

אירוח השתלמויות מורי דרך בנושא השימור
הדרכות מופעלות בחצר בשילוב תחפושות, ריקודי עם, רקע היסטורי וסרט
פרויקטים ילדים והורים, בנושאי בר/בת מצווה ותוכניות נוספות
הדרכות בנושא הערכה חילופית, שילוב עם בתי ספר תיכוניים העוסקים בהערכה
חילופית
"מסיירים ושרים בחצר כנרת", הדרכה מזמרת בחצר כנרת, בליווי שירה ונגינת אקורדיון,
מותאם ליום וללילה.

אירועים פרטיים במבואה

- ימי הולדת, בר/בת מצווה, כנסים של ארגונים, כנסים של מערכות חינוך
- אירוח פסטיבל האגם שהתקיים במרץ, מפגש של מקהלות וחבורות זמר

פסטיבל "אגם אביב" בחצר כנרת

פרויקטים

- **הצגת תוכניות עיצוביות למשטרת נהלל** - בתחילת הדרך "נעולים במשטרת נהלל" - מרחב בריחה בנושא דמויות היסטוריות ועכשוויות מהעמק. הפעילות מתבצעת באמצעות טאבלטים.

אירועים מיוחדים

- הפקת סרטון "חטיבת התביעות" עבור אגף החקירות של משטרת ישראל העוסק בסוגיות משפטיות בימיה הראשונים של משטרת ישראל.

- **משטרת ישראל** - המחוז הצפוני קיים טכס הענקת דרגות ותעודות הוקרה לשוטרים מצטיינים בהשתתפותו מפקד המחוז ניצב שמעון לביא.
- **טכס פרישה לגמלאות של שוטרים** - בהשתתפות בני המשפחות.
- **יום עיון לסגני מפקדי מרחבים ארצי** - בהשתתפות הסמפכ"ל ניצב דוד ביתן.
- **אירועי לילה לבן** - סיורי עששיות
- **"יום הנוטר"** - טעימות מורשת קרב - הרצאות קצרות וסיפורי נוטרים.

שבת ישראלית

- **מרוץ למורשת** - מרוץ משפחתי בין אתרי המורשת בעמק יזרעאל בסגנון "חפש את המטמון".

השנה שחלפה הייתה בסימן הגדלת אירועי התיירות והתרבות וגידול בפעילות במסגרת 'שבת ישראלית' באתר, שהובילו לעלייה גדולה במספר המבקרים.

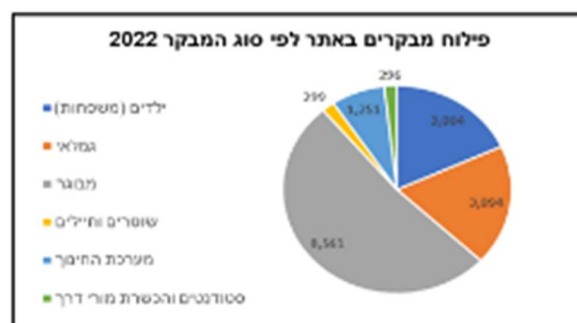
פעילויות המרכזיות

- **תערוכות** – במהלך השנה נפתחו שלוש תערוכות מתחלפות:
  - "מחוץ לזמן", בשיתוף בית חנקין
  - "קטר לכל עת", תערוכת חוץ בשיתוף ארכיון הצילומים של קק"ל
  - "יוצרים מן הכלל בתחנה", שיתוף פעולה בין קבוצת אומנים מהעמק, ארגון מעברים בעמק, המועצה האזורית ואתר רכבת העמק
- **שבת ישראלית** – לצד סיורים ללא תשלום הוצע לציבור אירועי תוכן נוספים. תודות לפרויקט האתר פתוח שבעה ימים בשבוע, ומספר המבקרים גדל.
- **חינוך והדרכה** – נכתבו מערכי הדרכה חדשים לתלמידי בתי ספר יסודיים המותאמים לתוכנית הלימודים החדשה במולדת, חברה ואזרחות. שיווק הפעילויות לתלמידים גם באמצעות מערכת גפ"ן של משרד החינוך.
- בימי הקיץ התארחו משתתפי הקייטנות היישוביות של מוא"ז יזרעאל, בימים מרוכזים ועשירים בפעילות.
- **פיתוח תוכן** – פודקאסט אודות רכבת העמק, הוקדש ליהודה לבנוני, חוקר רכבת העמק שהלך לעולמו בזמן שבין הקלטת הפרק לעלייתו לאוויר. הפודקאסט פרק מסדרת הסכתים בהפקת מחלקת חינוך.
- הוחל **בשיקום ושימור בית מס' 7** על ידי מחלקת שימור פיזי.
- **אירועי ספורט וקהילה** – המרכז הקהילתי ברמת ישי קיים באתר תחנת התרעננות במרוץ האופניים השנתי, ותושבי כפר יהושע בחרו לסיים בפעילות באתר את טיול הקהילה השנתי.
- **פעילות למשפחות** – פעילות מאומצת להגברת הביקורים של קהל המשפחות בפעילות סוף השבוע ובחגים – בחוה"מ פסח תקיימה פעילות 'אוטופעם', חוה"מ סוכות ופעילות קבועה בחודש אוגוסט – 'רכבת החופש הגדול'.
- **אירועי תרבות ותיירות** – השנה התקיימו באתר מספר רב של אירועים מסוגים שונים.
- ביוזמת מחלקת התיירות במוא"ז יזרעאל התקיימו, יריד 'תוצרת יזרעאל' במרץ, יריד היין היזרעאלי במאי ויריד מתנות לחגים 'תתחדשוק' בספטמבר, כולם, בסימן עידוד אומנים וחקלאים מקומיים.

- במסגרת 'שבת ישראלית' - התקיימו סדרת מופעי שירה, מופעים לילדים, מרוץ למורשת בין אתרי מורשת בעמק בשיתוף מחלקת חינוך, מפגשי אומנים בתערוכה, חגיגה מוטורית היסטורית של תצוגת רכבי אספנות בשיתוף מועדון החמש ועוד.
- **ערב 'אהבה בימי רכבת'** לציון ט"ו באב - ערב פתיחת תערוכה, מופע בשבוע שימור אתרים ועוד.
- **שירות לאומי** - השנה נקלטה בת שירות חדשה במסגרת גרעין אתרי המורשת בעמקים.

מבקרים: הנתונים לשנת 2022 בחודשים ינואר-נובמבר כולל.

"חגיגה מוטורית היסטורית" – תצוגת רכבי אספנות בשיתוף מועדון החמש

התערוכה "קטר לכל עת" בשיתוף ארכיון הצילומים של קק"ל

פעילות חינוכית תיירותית

- עקב הקפאת מסעות תלמידים לפולין פותחו באתר תכניות חינוכיות כאלטרנטיבה למסעות אלו. כתוצאה מכך, אנו עדים למגמת שינוי באחוזי ביקור תלמידי תיכון במחנה.
- בראשית אפריל 2022 נחנכו שני מיצגים:
מיצג במטוס המספר על ההעפלה אווירית שהתקיימה בשנת 1947 המכונה "מבצע מייקלברג" נחנך בהשתתפות נשיא המדינה, יצחק הרצוג.
מיצג נוסף, תערוכת העפלה ביבשה מארצות האסלאם בצריף משוחזר, ששימש בעברו ההיסטורי מטבח.

מיצג "מבצע מייקלברג"

צריף העפלה בדרכי היבשה מארצות האסלאם

פיתוח פיסי

- במהלך הקיץ האנייה עברה שיפוץ וחידוש. האנייה נצבעה וכל החומרה של המיצג הוחלפה במכשור חדיש ונוח לתפעול.
- צריף היסטורי מקורי, עובר בימים אלו שיפוץ והתאמה לתערוכה בנושא "מבצע משה". באמצעות התערוכה שתוצג יתאפשר בדיון בשאלה: ההעפלה אז והיום?

שנת 2022 מתאפיינת בפעילות ערה הן מההיבט התיירותי והן מהיבט הפיתוח. וכן מתאפיינת במגמה של חזרה לשגרת עבודה

מבקרים:

2022	2021	2020	מספר מבקרים
24,701	18,030	8,934	מבוגרים /גמלאים
38,364	33,556	7,302	תלמידים/סטודנטים/תנועות נוער
1,840	804	419	כוחות ביטחון
6,704	2,408	1,777	תיירות חוץ
72,609	54,808	18,43	סה"כ

פרויקטים חדשים

חוגי טבע

במהלך החודשים מרץ-יולי נפתחו חמש קבוצות חוג מפגשי טבע לילדים בגילאי גן עד כיתה ד'. מטרת המפגשים לחבר את הילדים לריאה הירוקה והמיוחדת במקוה ישראל.

מטיילים ומציירים

סיור חדש במרכז ההיסטורי ובגן הבוטני תוצאה של שיתוף פעולה עם אומנית איור סקצינג (ציור מהיר ויפה) כל אחד יכול לצייר ללא ידע מוקדם. במהלך הסיור המטיילים מקבלים הדרכה על מבנים, עצים ונוף במקוה ישראל ולומדים טכניקות ציור בעזרת טושים אלכוהוליים מיוחדים.

קייטנות קיץ

במהלך חודשי הקיץ התקיימו ארבעה מחזורי קייטנות למפגשים בתחומים שונים- מלאכות עתיקות, חקלאות, טבע ומנהרת הזמן.

גן יער

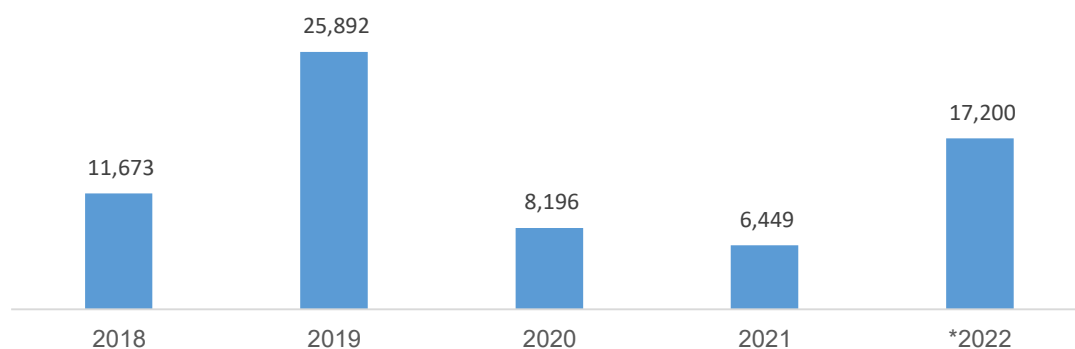
שיתוף פעולה חדש עם רשת גני אל"יה: חינוך האנתרופוסופי, לימי יער במקוה ישראל. מפגש דו שבועי לאורך שנת הלימודים. הילדים נחשפים לחוויית לימודים מחוץ לכותלי הגן.

מבקרים:

מספר המבקרים שפקדו את האתר בשנת 2022 הסתכם בכ-17,200, המהווה עלייה של כ-167% ממספר המבקרים שפקדו את מרכז המבקרים בשנת 2021, שנה שבה מרכז המבקרים חווה קשיים בעקבות משבר הקורונה. מספר המבקרים בשנת 2022 חזר להיות דומה למספר המבקרים שפקדו את האתר בשנים שקדמו להתפרצות המשבר בתחילת שנת 2020.

מספר מבקרים

יעדים לשנת תשפ"ג

א. הרכבת צוות עבודה קבוע באתר
ב. ביצוע חלק מתוכנית האב בנושא שילוט והפיכת הבוסתן למרחב הדרכה
ג. הרחבת המצאי למבקרים באתר, כתיבת תכניות הדרכה חדשות, כתיבת מסלולי סיור חדשים בסביבה הקרובה, הידוק פעילויות מותאמות לתלמידים.
מסתמן צורך להרחיב את היריעה ולצאת למרחב. יש מקום להרחיב את הספור המשפחתי ולאפשר למבקרים, הפוקדים את האתר, להכיר גם את סביבתו הקרובה והעשירה. להפוך את בית ילין למרכז ממנו אפשר לצאת לסיורים וביקורים באתרים אחרים במרחב הקרוב כמו עמק הארזים, קרית ענבים, המושבה מוצא וארזה וכדומה. כל אלו קשורים הן למרחב הפיסי – חיבור גלי ובשביל אופניים לעמק הארזים ולאזור המקדש מבית ראשון המצוי מתחת לגשר של כביש 1 והן לפיתוח התכני המתבקש.

מבקרים

בשנת 2021 ביקרו 6,626 מבקרים
בשנת 2022- עד חודש אוקטובר בקרו באתר 3,175 מבקרים. הצפי לעוד 1,500 מבקרים עד סוף השנה.

ערב שירה בבית ילין

ולנפש... דברים שכתב יהושע ילין לפני כ-150 שנה

"...והיה על הרי יהודה הדר הכרמל והשרון, הנשמות תינטענה והחרבות תיבנינה ואיש ישראל ישב תחת גפנו ותחת תאנתו, אמן."

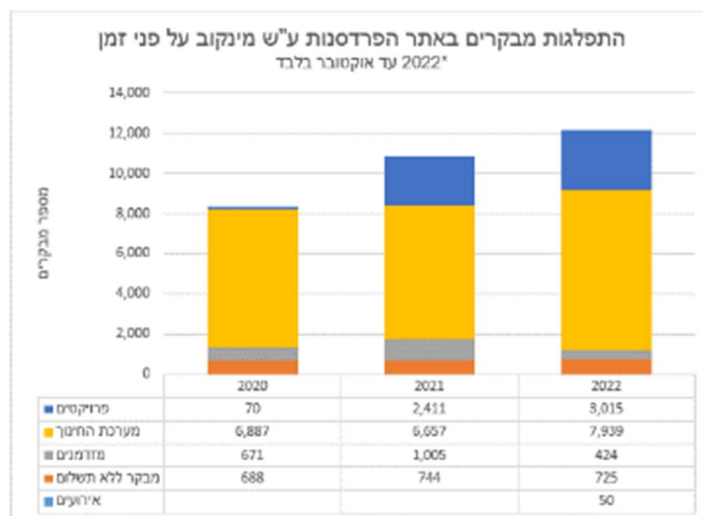
אתר הפרדסנות ע"ש מינקוב, רחובות

אתר הפרדסנות נמצא היום בצומת של שינויים ומבט לעתיד, עוקבים במרץ על פרויקטים מתוך תכנית האב.

יעדים

1. הגדלת מספר מבקרים מבוגרים
2. תכנית חדשה למבוגרים – ODT – תכנית סיורים המשלבת בין תוכן לבין תנועה, כך שהמבקרים עוברים פעילות אקטיבית באתר המתכתבת עם ערכי המקום

מבקרים

פיתוח האתר

השנה הוקדשה להכנת תכנית פיתוח כללית לאתר, המשך הטיפול בעיצוב המבואה ותחזוקה שוטפת כהחלפת קטעים מרשת ההשקיה בפרדס.

מבקרים באתר הפרדסנות

מכון איילון, גבעת הקיבוצים

- ביה"ס הפתוח ממשיך גם השנה בפעילות יומית
- כיתות של"ח מגיעות לגיחות (יומיים), מקימים מתקנים, בונים אוהלים ובלילה כמובן א"ש לילה.
- קבוצות של ה"צופים" מגיעות במספרים גבוהים מאוד, כל קבוצה בין 300 ל- 800 חניכים, הפעילות בשישי שבת כוללת מתקנים וכתובות אש.
- במהלך השנה חברות מכל הארץ מקיימות סיורים ומשתמשים בבית המשלחות לימי עיון. הקבוצה משמעותית ביותר – המשטרה, שוטרים בכל הדרגים מגיעים ליום עיון הכולל סיור. לקראת השנה הבאה גם השב"ס מצטרף לסבב.

מבקרים

בשנת 2022 מספר המבקרים הסתכם בכ-60,000

מוזיאון מכון איילון- גרף שנתי 2022 מבקרים: 59985

